

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Obor: Právo

Irena Galoczová

Právní akty Evropské centrální banky v oblasti měnové politiky

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.

2006

1	VÝVOJ MĚNOVÉ INTEGRACE V EVROPĚ	6
1.1	HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÉ UNIE JAKO VYÚSTĚNÍ EKONOMICKÉ INTEGRACE	6
1.2	DOHODY Z BRETTON WOODS	7
1.3	POČÁTKY MĚNOVÉ INTEGRACE V EVROPĚ	8
1.4	EVROPSKÝ MĚNOVÝ SYSTÉM (EMS)	9
1.5	VÝVOJ EVROPSKÉ MĚNOVÉ INTEGRACE	10
1.5.1	<i>První etapa HMU</i>	11
1.5.2	<i>Druhá etapa HMU</i>	12
1.5.3	<i>Třetí etapa HMU</i>	13
1.6	PAKT STABILITY A RŮSTU A PROBLÉMY S JEHO NAPLŇOVÁNÍM	15
2	PRAMENY EVROPSKÉHO MĚNOVÉHO PRÁVA	17
3	VRCHOLNÉ INSTITUCE ES V OBLASTI MĚNOVÉ POLITIKY	19
3.1	ZALOŽENÍ ECB A ESCB	19
3.1.1	<i>Evropský systém centrálních bank – ESCB</i>	19
3.1.2	<i>Evropská centrální banka – ECB</i>	20
3.1.3	<i>Eurosystem</i>	20
3.2	NÁRODNÍ CENTRÁLNÍ BANKY	21
3.3	ORGÁNY ECB A ESCB	22
3.3.1	<i>Rada guvernérů (Governing Council)</i>	22
3.3.2	<i>Výkonná rada ECB (Executive Board)</i>	23
3.3.3	<i>Generální rada ECB</i>	23
3.4	CÍLE, ÚKOLY A FUNKCE ECB A ESCB	25
3.5	NEZÁVISLOST ECB	26
3.5.1	<i>Jednotlivé aspekty nezávislosti ECB</i>	26
3.5.2	<i>Kontrola nezávislosti ECB soudem</i>	28
3.5.3	<i>Rozsudek ESD OLAF</i>	29
3.6	ODPOVĚDNOST A TRANSPARENTNOST ECB	30
4	MĚNOVÁ POLITIKA ECB	32
4.1	MĚNOVÁ POLITIKA OBECNĚ	32
4.2	MĚNOVÁ POLITIKA EUROZÓNY	32
4.2.1	<i>Obecné zásady měnové strategie ECB</i>	33
4.2.2	<i>Kvantitativní definice cenové stability</i>	34
4.2.3	<i>Dva pilíře měnové politiky</i>	34
4.3	OPERAČNÍ RÁMEC MĚNOVÉ POLITIKY EUROSISTÉMU	36
4.3.1	<i>Operace na volném trhu</i>	37
4.3.2	<i>Stálé facility</i>	38
4.3.3	<i>Minimální rezervy</i>	40
4.3.4	<i>Způsobitelné protistrany</i>	41
5	PRÁVNÍ AKTY ECB	43
5.1	OBECNĚ O NORMOTVORNÉ PRÁVOMOCI ECB	43
5.2	PORADNÍ FUNKCE ECB	44
5.2.1	<i>Smysl a rozsah konzultační povinnosti</i>	44
5.2.2	<i>Procesní otázky konzultační povinnosti vnitrostátních orgánů</i>	46
5.3	PRÁVNÍ AKTY	47
5.3.1	<i>Narižení ECB</i>	48
5.3.2	<i>Rozhodnutí ECB</i>	49
5.3.3	<i>Doporučení a stanoviska ECB</i>	49
5.4	JINÉ PRÁVNÍ NÁSTROJE	50
5.4.1	<i>Obecné zásady</i>	51
5.4.2	<i>Pokyny ECB</i>	53
5.4.3	<i>Interní rozhodnutí</i>	53
5.5	DALŠÍ PRÁVOMOCI ECB	54
5.5.1	<i>Soudní kontrola ECB</i>	54
5.5.2	<i>Peněžité pokuty či penále</i>	55

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a veškerá použitá literatura a další prameny jsou uvedeny v příloze.

V Praze, dne 12. 10. 2006

J. Calocerová
.....

ÚVOD

Nedílnou součástí evropského integračního procesu je měnová politika, jež spolu s měnovou politikou jednotlivých zemí byla v posledních několika letech v popředí zájmu o EU. Hospodářská a měnová unie v takovém rozsahu, v jakém byla vytvořena evropskými společenstvími, dosud nemá v historii obdoby a dotýká se nejen zemí uvnitř eurozóny, ale ovlivňuje také další země EU a nepřímo též ostatní země světa. Přes svůj rozsah a význam je zároveň jedním z nejspornějších projektů ES. Je totiž sporné, zda oblast společné měny dosahuje takové úrovně integrace, aby mobilita kapitálu a pracovní síly dokázala nahradit fakt, že subjekty daného území ztrácejí nástroje měnové politiky. Právě Evropa je považována za velmi nehomogenní prostor s nízkou mobilitou pracovní síly a kapitálu, ačkoliv dosažení vysokého stupně mobility těchto položek bylo součástí programu společného trhu. Důvodem, proč nebylo vyššího stupně integrace dosaženo, jsou považovány odlišné historické, politické, kulturní a jazykové rozdíly, které vyžadují různé přístupy na straně vlád členských zemí.

Na druhé straně existuje řada argumentů, které podporují koncepci HMU a její rozvoj. V prvé řadě se zdůrazňuje fakt, že HMU je stupněm ekonomické integrace, který plynule navazuje na výstavbu společného trhu, a je tedy vyústěním integračního procesu a současně krokem, jenž předchází vytvoření politické unie. Koncepce společné měnové politiky a doprovodná hospodářská integrace členských zemí je v tomto pojetí považována za přímé pokračování realizace společných politik. Dále je HMU znamená snížení nákladů, které vznikaly v důsledku pohybu několika měn na území společného trhu, jsou to zejména náklady transakcí a konverze, či náklady vedení účetnictví. Společná měnová politika je nejen cílem, ale i prostředkem k dosažení volného pohybu kapitálu a odstranění dalších bariér na společném trhu. Její význam odráží i její zakotvení v primárním právu ES, už v preambuli Smlouvy o EU jsou členské státy vytvořením HMU odhodlány založit stabilní měnu. Článek 2 SES dále vymezuje poslání ES vytvořením společného trhu a HMU a prováděním dalších společných politik.

Avšak hlavním záměrem této práce není zamýšlet se nad ekonomickými aspekty měnové integrace, ačkoliv ty stojí v popředí a jsou v podstatě motorem měnového integračního procesu ani hodnotit úspěšnost dosavadní jednotné měnové politiky ECB. V této diplomové práci se zaměřuji na právní stránku HMU s cílem analyticky zhodnotit právní akty ECB v oblasti jednotné měnové politiky. Diplomová práce by

měla tedy přiblížit fungování Evropské centrální banky v oblasti měnové politiky a to zejména jaké nástroje jsou jí dány k dispozici a jakými pravomocemi disponuje, aby splnila úkoly jí svěřené primární evropskou legislativou.

Diplomová práce je rozdělena celkem do pěti kapitol.

První kapitola se zabývá Vývojem měnové integrace v Evropě a důvody a hlavními impulsy jejího rozvoje po druhé světové válce. Chronologicky jsou zde popsány hlavní mezníky na cestě k zavedení jednotné měnové politiky v Evropě včetně jednotlivých třech etap hospodářské a měnové unie v posledním desetiletí jejího poválečného vývoje.

Druhá kapitola pojednává o pramenech evropského měnového práva obsaženém v primární i v sekundární evropské legislativě.

Třetí kapitola je věnována hlavním institucím ES v oblasti měnové politiky, hlavní důraz je kladen zejména na Evropskou centrální banku, Evropský systém centrálních bank, jejich funkci, orgány a vztahy s národními centrálními bankami. Pro měnovou politiku je důležité popsat charakteristiku ECB z hlediska její nezávislosti, odpovědnosti a transparentnosti.

Měnová politika prováděná Evropskou centrální bankou bude tématem další kapitoly. Zde se již konkrétně zmiňují jednotlivé cíle a zásady měnové strategie ECB a operační rámec měnové politiky. Tato kapitola má za úkol seznámit s tím, které nástroje ECB v oblasti měnové politiky jsou jí využívány a za jakým účelem.

Stěžejní kapitolou je bezesporu kapitola věnována právním aktům ECB v oblasti měnové politiky. Jestliže předchozí kapitola popisuje instrumentarium měnové politiky ECB, tato kapitola se věnuje jejím pravomocem konzultačním, iniciativní pravomoci a zejména vlastní normotvorné pravomoci v oblasti měnové politiky.

1 Vývoj měnové integrace v Evropě

1.1 Hospodářská a měnová unie jako vyústění ekonomické integrace

Na HMU lze nahlížet z několika úhlů, nejdůležitějšími aspekty dle mého názoru jsou hledisko ekonomické (ekonomické důvody integrace) a hledisko právní. Ekonomické důvody integrace jsou hlavním motorem, který integraci pohání, jsou kauzou úpravy právní, proto je zmiňuji i v následujících odstavcích a budou obsažena i na jiných místech této práce.

Dle mínění některých autorů¹, vyvrcholením mezinárodních integračních procesů je úplná ekonomická a politická integrace, kdy původně samostatné jednotky splynou v jeden nový ekonomicko-politický celek. Avšak této vrcholné fázi předchází několik mezistupňů, mezi něž řadíme:

- ✓ oblast volného obchodu,
- ✓ celní unie
- ✓ jednotný trh
- ✓ *hospodářská a měnová unie.*

HMU je již vyšším integračním stupněm, tedy jakýmsi posledním krokem vedoucím k úplnému splnutí národních států v politickou unii. HMU v rámci EU je nadstavbou jednotného trhu, kde se lidé, zboží, služby a kapitál pohybují bez omezení. Obchod mezi jednotlivými členskými státy představuje 60% celkového objemu obchodu v EU. Co se týče České republiky, je tento podíl ještě mnohem vyšší, státy EU(25) se podílí zhruba 85% na vývozu a ze 71% na dovozu ČR². HMU se proto přirozeným způsobem doplňuje s jednotným trhem, který v rámci eurozóny funguje efektivněji a bez vysokých transakčních nákladů spojených s převody různých měn a bez nejistoty nestabilních kursů.

¹ Cihelková, Eva/ Jakš, Jaroslav, Evropská integrace - Evropská Unie, Praha 2004, VŠE Praha, str.179

² Pramen: ČSÚ: Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR před a po vstupu do EU - http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo060305analyza_205.xls

Z právního hlediska je měnová unie EU založena na přenesení měnových pravomocí z úrovně jednotlivých států na úroveň unijní do výlučné působnosti ECB. Tento transfer kompetencí znamená obrovský zásah do suverenity členských států, které ztrácejí možnost autonomně rozhodovat o měnové politice na svém území a měnová politika se stává výlučnou pravomocí Společenství. Měnovou unii lze v právním smyslu vymezit třemi pojmovými znaky³:

- ✓ Jednotná měna (euro),
- ✓ Jednotná centrální banka (ECB) a
- ✓ Jednotná měnová politika.

1.2 *Dohody z Bretton Woods*

Již na konci druhé světové války byly podniknuty kroky k dosažení stability v mezinárodních politických a ekonomických vztazích prostřednictvím založení mezinárodních institucí. Základem pro mezinárodní poválečné ekonomické a finanční uspořádání se staly dohody z Bretton Woods z července 1944, jejichž cílem bylo založit nový mezinárodní peněžní řád a rozvíjet mezinárodní úvěrový systém a tímto napomoci válkou zničeným hospodářstvím států celého světa.

Základními pilíři tzv. Brettonwoodského systému se staly tři mnohostranné mezinárodní ekonomické instituce, a to:

- ✓ **Mezinárodní měnový fond** (International Monetary Fund – IMF),
- ✓ **Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj** (International Bank for Reconstruction and Development – IBRD) a
- ✓ **Všeobecná dohoda o clech a obchodu** (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT), která byla základem pro vznik Světové obchodní organizace (World Trade Organization – WTO)

Systém se opíral o relativně pevné měnové kursy, o odstranění měnových restrikcí, o konvertibilitu měn a rozvoj mnohostranného systému mezinárodních plateb. Pohyby jednotlivých měn se vyjadřovaly současně v amerických dolarech a ve zlatě. Brettonwoodský systém byl silně závislý na stabilitě USA, která do poloviny 60. let vyvíjela mimořádně solidní finanční a peněžní politiku. Avšak v souvislosti s válkou ve

³ Tomášek, Michal, Evropské měnové právo, Praha 2004, C. H. Beck, str. 5 - 6

Vietnamu byla tato křehká stabilita v mezinárodních vztazích oslabena a přibývalo turbulencí na devizových trzích, což vedlo v roce 1971 k postupnému rozpadu tohoto systému a jeho nahrazení plovoucími kursy.

1.3 *Počátky měnové integrace v Evropě*

Myšlenka hospodářské a měnové unie je téměř tak stará jako ES samo. Za první náznak jistého směřování k HMU je možno považovat již čl. 108 Římských smluv z roku 1957, kde stojí: „...každý členský stát bude pokládat svou politiku v oblasti měnových kurzů za otázku společného zájmu a jestliže členský stát přistoupí k takové úpravě svého měnového kurzu, která je neslučitelná s cíli vytyčenými v článku 101 a vážně narušuje podmínky soutěže, může Komise, po vyslechnutí Měnového výboru, zmocnit jiné členské státy, aby na dobu přesně vymezenou učinily nutná opatření, jejichž podmínky a podrobnosti určí Komise a jimiž by se důsledkům takové změny čelilo.“

První kroky k vytvoření evropské měny a společné měnové politiky byly učiněny již na počátku šedesátých let minulého století. Evropská komise předložila v roce 1962 ve svém Akčním programu zásadní návrhy na měnovou integraci (tzv. **Marjolinův plán**). Ačkoliv se tlaky na měnovou koordinaci v šedesátých letech zvyšovaly i kvůli problémům uvnitř brettonwoodského systému, nepodařilo se myšlenku společné měnové politiky prosadit. Přesto byl z podnětu Evropské komise v roce 1964 založen **Výbor guvernérů centrálních bank**, který měl zpočátku jen konzultativní charakter. Guvernéři se scházeli jednou za měsíc v Basileji, kde projednávali společné zájmy centrálních bank

Nová naděje a další kroky k hlubší integraci přišly až na summitu Evropské rady v Haagu v r. 1969. Výsledkem setkání bylo stanovení jasného cíle - vytvoření měnové unie. Byla ustavena skupina expertů známá jako **Wernerův výbor**⁴, která o rok později předložila návrh realizace měnové unie, nazývaný „Wernerova zpráva“, která definovala atributy hospodářské a měnové unie, mezi něž patří:

- ✓ neodvolatelná konvertibilita měn členských zemí,
- ✓ volný pohyb kapitálu a pevně stanovené devizové kursy mezi měnami členských zemí,

⁴ Pierre Werner – Lucemburský předseda vlády, který v šedesátých a sedmdesátých letech výrazně ovlivnil politiku své země a stal se otcem prvního plánu vytvoření hospodářské a měnové unie a zavedení jednotné měny.

- ✓ náhrada jednotlivých měn měnou jednotnou.

Zpráva dále obsahovala časový harmonogram s předpokládaným vytvořením EMU do roku 1980. Realizace projektu však byla odložena vzhledem k dosud nízkému stupni integrace a krizovým jevům ve světové ekonomice v sedmdesátých letech, které vedly k rozpadu bretonwoodského systému a vyspělé země se tak vrátily k systému plovoucích kursů.

Po zániku bretonwoodského systému se členské státy EHS dohodly na flukтуаčním pásmu měnových parit vůči dolaru na $\pm 2,25\%$. V roce 1972 na zasedání v Basileji vznikl nový systém kursové vazby měn členských zemí EHS. Flukтуаční pásmo bylo stanoveno na $\pm 2,25\%$ pro měny členských států navzájem, vůči dolaru však mohly kolísat v rozpětí $\pm 4,5\%$. Tento systém vešel v povědomí pod názvem „**had v tunelu**“ jako jednoduchá charakteristika toho, že užší rozpětí se pohybovalo uvnitř rozpětí širšího. V březnu 1973 dochází k uvolnění pevného kurzu US dolaru, čímž "tunel", tvořený maximálním rozpětím jeho směnného kurzu přestává existovat.

Vývoj v 70. letech však nebyl z hlediska měnového příliš stabilní, k čemuž přispěly vedle rozpadu systému pevných měnových kursů též ropné krize. Jako jedna z reakcí na měnovou nestabilitu vznikl v roce 1973 **Evropský fond měnové spolupráce** (EMCF – European Monetary Cooperation Fund), který byl vytvořen jako předchůdce centrální banky s úkolem posílit spolupráci členských zemí v oblasti měnové politiky. Evropský měnový fond v průběhu 80. let výrazně přispěl ke stabilitě měnových kursů uvnitř Společenství a stal se jedním ze základních prvků EMS (viz další subkapitola).

1.4 Evropský měnový systém (EMS)

Poučení ze 70. let vedlo ke zřízení **Evropského měnového systému (EMS)**, který byl odstartován v roce 1979 a měl přinést měnovou stabilitu. Jeho úkolem bylo regulovat měny členských zemí podobným způsobem jako dříve uplatňovaný had v tunelu, ale zároveň přijatelnějším způsobem rozložit náklady v procesu postupného budování EMU.

EMS měl v tehdejší podobě tyto základní rysy:

- ✓ Kursový mechanismus (Exchange Rate Mechanism, **ERM**) byl založen na relativně pevných kursech kolísajících v rozpětí $\pm 2,25\%$ od centrálních sazeb (v roce 1993 bylo pásmo rozšířeno na $\pm 15\%$),

- ✓ Pro změnu tohoto rozpětí byla nutná společná shoda všech zúčastněných stran,
- ✓ Po přechodnou dobu mohlo být pásmo rozšířeno pro měnu, která se dostala do problémů, na $\pm 6\%$ (to platilo nejdříve jen pro Itálii, po vstupu do ERM také pro Španělsko a Velkou Británii),
- ✓ Do kursového mechanismu ERM nemusely být zapojeny všechny měny EMS,
- ✓ Centrální banky zemí se silnějšími měnami měly povinnost poskytnout překlenovací půjčku centrální bance země, které hrozilo odchýlení kurzu měny od dohodnutého vzájemného poměru,
- ✓ Jako zúčtovací jednotka byla zavedena nová umělá mezinárodní jednotka ECU (European Currency Unit).⁵

Na základě stanovených parit měnových kursů v rámci ERM byly centrální banky členských zemí v případě přiblížení či dokonce překročení hranice těchto parit povinny zahájit intervenční opatření (nákupy či prodeje domácí měny), aby byl kurs udržen v rámci stanoveného pásma.

Vůdčí měnou EHS byla německá marka a hlavní úlohu přidržování měnové stability proto hrála centrální banka Německa – Bundesbanka. Společná měnová jednotka ECU byla vytvořena na základě koše měn, v němž měly jednotlivé národní měny států určitý podíl, který odpovídal jejich podílu na obchodě uvnitř EHS (např. podíl německé marky činil 30,1%) a tento podíl byl od roku 1989 zafixován.

Společná měnová jednotka ECU měla více funkcí⁶: byla používána při stanovení střední parity kursů v ERM, při měření kursových odchylek, sloužila jako účetní jednotka na mezibankovním trhu členských zemí, jako platební jednotka při transakcích v rámci institucí EHS a při zmírňování či financování deficitů platebních bilancí členských zemí.

1.5 Vývoj evropské měnové integrace

EMS znamenal stabilizaci měnového vývoje v členských zemích, a to až do devadesátých let, kdy se začala projevovat liberalizace pohybu kapitálu a s ní spojený nárůst spekulací a také problémy při spojování Německa. Restriktivní politika

⁵ Kubišta, Václav a kol., Mezinárodní ekonomické vztahy, Praha 1999, str. 194-195

⁶ Brůžek, Antonín, Evropská měnová integrace, Praha 1999, VŠE Praha, str. 55

Bundesbanky a následné intervence ostatních centrálních bank vedly k destabilizaci EMS a následným nutným devalvacím měn či dokonce vystoupením z ERM. Pro udržení EMS bylo nutno rozšířit pásma na +/- 15%.

Vývoj EMS z počátku 90. let znemožnil první variantu měnové unie nastíněnou ve Wernerově zprávě, která počítala se zachováním národních měn, jejichž kursy by byly pevně fixovány. Základem jednání o HMU se stala tzv. **Delorova zpráva**⁷, která obsahovala návrh na:

- ✓ Zřízení Evropského systému centrálních bank v čele s Evropskou centrální bankou jako nezávislou institucí,
- ✓ Zavedení společné měny nahrazující měny národní (budoucí euro),
- ✓ Koordinaci rozpočtové politiky členských zemí a makroekonomickou konvergenci,
- ✓ Harmonogram přípravy a realizace HMU ve třech etapách
 - 1.etapa: 1. 7. 1990 – 31. 12. 1993
 - 2. etapa: od 1. 1. 1994
 - 3. etapa: od 1. 1. 1999

1.5.1 První etapa HMU

Tato fáze začala 1. 7. 1990 a jejím hlavním cílem bylo uvolnění pohybu kapitálu mezi zeměmi ES (Španělsko, Portugalsko a Řecko získaly zvláštní úpravu), těsnější spolupráce ve výboru guvernérů centrálních bank a účast všech členských států v kursovém mechanismu Evropského měnového systému.

V roce 1991 byla svolána mezivládní konference o HMU, která měla za úkol připravit právní rámec pro budoucí HMU. Jednání vyústila ve smlouvu o EU, která byla sjednána a podepsána v Maastrichtu 7. února 1992, smlouva o EHS se změnila na

⁷ Jacques Delors (1925), v 80. letech francouzským ministrem financí, od 1985 předsedou Evropské komise. Jeho dekáda v čele Komise patřila k nejdůležitějším v celé historii Evropských společenství. Delorova Komise iniciovala Jednotný evropský akt (1986), kterým se završilo budování jednotného evropského trhu. Díky JEA se zavedlo poprvé v historii ES hlasování kvalifikovanou většinou, zvýšily se rozhodovací kompetence Evropského parlamentu i kompetence Evropské komise na úkor členských států v hospodářské a sociální politice. V roce 1987 Komise připravila tzv. "Delorovy" balíky, které reformovaly rozpočtovou politiku, společnou zemědělskou politiku a strukturální fondy. Jeho Komise navrhla Sociální chartu (1989) a kladla velký důraz na sociální dialog a dimenzi. V roce 1988 Delors zahájil kampaň za vytvoření Evropské měnové unie (EMU) a poté podpořil snahy Německa a Francie i na vytvoření politické unie. Tyto snahy vyústily v Maastrichtskou smlouvu (1992).

Smlouvu o založení ES (dále jen SES) a zavedla mimo jiné i protokol o statutu ESCB a ECB a protokol o statutu EMI.

Byly přijaty víceleté stabilizační programy pro jednotlivé země, jejichž úkolem bylo dosáhnout větší stability cen a konsolidace veřejných financí členských zemí.

Dohledem nad naplňováním přijatých úkolů byl pověřen zvláštní orgán Rady EU – **Měnový výbor**. K 1. 1. 1993 došlo k zavedení jednotného vnitřního trhu v zemích EU, v jehož důsledku odpadly překážky pohybu zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil.

V roce 1993 byl zafixován měnový koš jednotky ECU, pokud jde o jednotlivé měny, které ho tvoří, avšak podíl těchto měn byl nadále proměnlivý. Důsledkem tohoto opatření byla nepřítomnost měn nově přistoupivších zemí v měnovém koši ECU.

1.5.2 Druhá etapa HMU

Druhá etapa vycházela z Maastrichtské smlouvy a byla koncipována jako etapa přípravy na zavedení budoucí společné měny. Byla stanovena základní konvergenční kritéria členských států tzv. **maastrichtská kritéria**⁸, podle nichž se měla měřit míra konvergence základních parametrů ekonomik členských států nutných k přechodu na společnou měnu. Maastrichtskou smlouvou byla stanovena následující konvergenční kritéria⁹:

1. nárůst spotřebitelských cen ve srovnání s předchozím rokem nesmí překročit průměr tří nejstabilnějších zemí o více než 1,5%,
2. výkyv směnného kursu od centrální parity, stanovený v rámci EMS, musí být udržován alespoň po dva roky bez provedení devalvace vůči měně jakéhokoliv členského státu,
3. Úrokové výnosy z dlouhodobých vkladů a dluhopisů nesmějí překročit průměr tří nejstabilnějších zemí o více než 2%
4. Rozpočtová disciplína - schodek veřejných rozpočtů nesmí být vyšší než 3% HDP,
5. celková zadluženost veřejných rozpočtů nesmí být vyšší než 60% HDP,

⁸ Maastrichtská konvergenční kritéria jsou zakotvena v čl. 121 SES, který je součástí hlavy VII (hospodářská a měnová politika)

⁹ Tomášek, Michal, Evropské měnové právo, Praha 2004, C. H. Beck, str. 38 - 39

K 1. 1. 1994 byl ustaven **Evropský měnový institut (EMI)** a dochází k rozpuštění Výboru guvernérů centrálních bank a Evropského fondu měnové spolupráce. EMI se stal koordinátorem a hlavním orgánem v oblasti měnového vývoje v ES. EMI byl předchůdcem Evropské centrální banky, nebyl však vybaven žádnými pravomocemi v oblasti měnové politiky a nemohl tak zasahovat do suverenity členských států. Jeho působnost byla definována jako podpora spolupráce, posilování koordinace měnových politik, dohled nad fungováním EMS a příprava na zahájení třetí etapy při vytváření měnové unie.

Nedostatečné záruky plnění konvergenčních kritérií vedly v roce 1996 k přijetí dlouhodobé strategie hospodářské stability v podobě vypracování tzv. **Paktu stability a růstu**. Finální verze tohoto dokumentu byla přijata formou rezoluce na summitu Evropské rady v Amsterdamu 16. - 17. června 1997. Tento soubor opatření měl zajistit dodržování rozpočtové disciplíny mezi zeměmi budoucí HMU, a to jak ve smyslu posílení konvergence před zavedením společné měny, tak i ve smyslu udržení daných parametrů po zavedení společné měny, tj. po 1. lednu 1999.

Ke konci druhé etapy bylo přijato důležité rozhodnutí o tom, které státy se zúčastní zavádění jednotné měny Euro od samého počátku. Mezi 11 zeměmi chyběla Velká Británie, Dánsko, Švédsko a Řecko. Pro země, které zatím euro nepřijaly, byl modifikován mechanismus směnných kurzů ERM na ERM2, který jim měl pomoci dosáhnout stability směnných kursů. Účast v ERM2 je dobrovolná, zůstává však jako nezbytný předpoklad vstupu do HMU.

V květnu 1998 jmenovaly vlády jedenácti zúčastněných zemí prezidenta, viceprezidenta a čtyři další členy Výkonné rady ECB. Jejich jmenování nabylo účinnosti 1. června 1998 a znamenalo ustavení ECB. ECB a národní centrální banky (dále jen NCB) jedenácti zúčastněných států tvoří Eurosystem, který formuluje a definuje jednotnou měnovou politiku třetí etapy HMU.

1.5.3 Třetí etapa HMU

Třetí etapa byla zahájena ve svém nejzazším termínu¹⁰. K 1. 1. 1999 došlo k přechodu pravomocí jedenácti¹¹ národních centrálních bank v oblasti měnové politiky

¹⁰ Viz čl. 121.4 SES

¹¹ Řecko se účastní EMU až od 1. 1. 2001

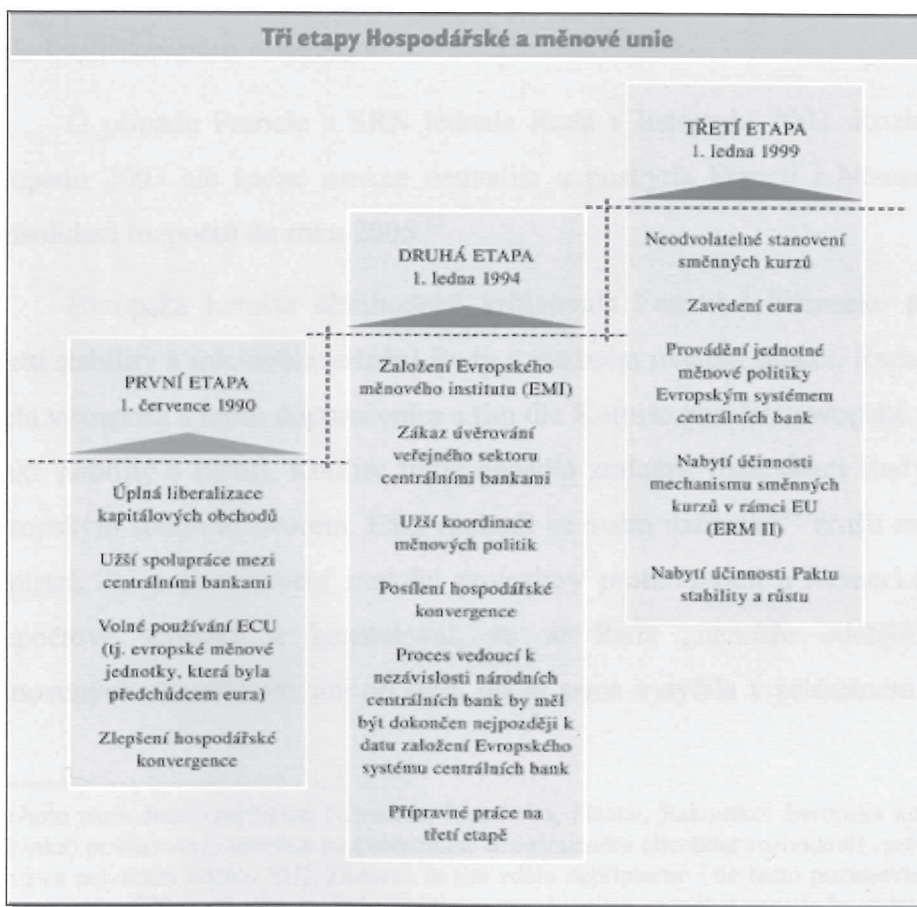
na centrální autoritu zemí EU, kterou byla **Evropská centrální banka**, založena v roce 1998. Dosud platná měnová jednotka ECU byla k tomuto datu nahrazena měnou euro.

Třetí etapu je možno dále rozčlenit na 3 podetapy:

1. **Přípravné období a období zavádění společné měny** - na území EMU koexistovaly jednotlivé národní měny, i když jejich kursy byly pevně zafixovány. Nová měna euro měla podobu pouze bezhotovostní.
2. **Zavedení společné měny a koexistence národních měn** - druhá podetapa byla vymezena emisí bankovek a mincí nové měny euro k 1. 1. 2002, která po určitou dobu spoluobíhala s dosud platnými národními měnami.
3. **Stažení národních měn** - úplné stažení národních měn pak znamenalo počátek třetí podetapy, kdy již zůstala v oběhu pouze jednotná měna euro.

Vývoj EMU se prozatím uzavírá 1. květnem 2004, kdy se národní centrální banky deseti nových členských států EU stávají členy ESCB.

Obrázek: etapy budování EMU¹²:

¹² Pramen: ECB - <http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html>

1.6 *Pakt stability a růstu a problémy s jeho naplňováním*

Jak se předpokládalo v druhé etapě, jako největší problém se ukázalo plnění rozpočtových kritérií v průběhu třetí etapy jak před, tak i po zavedení společné měny euro. První problémy nastaly již v letech 1996 – 1997, kdy některé státy v úsilí srazit deficit pod 3% úroveň HDP nebo prokázat snižování veřejného dluhu začaly uplatňovat tzv. „kreativní účetnictví“ či krátkodobá opatření. Ve fázi po zavedení společné měny euro se však projevil zcela jiný problém, kterým jsou příliš volná pravidla a nemožnost automaticky potrestat státy, které nejsou ochotny se podřídit pravidlům paktu stability a růstu. V posledních letech měly opakovaně největší problémy s dodržováním rozpočtové disciplíny velké státy Německo a Francie, které paradoxně při původní formulaci fiskálního pravidla navrhovaly automatické spuštění sankcí.

Sankce při porušení Paktu stability a růstu nenabíhají automaticky v okamžiku nedodržení jeho pravidel. O jejich uvalení a rozsahu musí rozhodnout Rada EU, obvykle ve složení ministrů financí (ECOFIN). Při svém rozhodování se Rada musí řídit právem EU (včetně pravidel Paktu stability a růstu), ale v oblasti právem výslovně neupravené je jí ponechána poměrně široká míra diskrece. O možném uvalení sankcí rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou.

O případu Francie a SRN jednala Rada v listopadu 2003. Rozhodnutím z 25. listopadu 2003 ale žádné sankce neuvalila a poskytla Francii i Německu odklad ke konsolidaci rozpočtů do roku 2005.¹³

Evropská komise dlouhodobě kritizovala Francii i Německo pro porušování Paktu stability a iniciovala jednání Rady o možném uvalení sankcí. Rada však rozhodla zcela v rozporu s jejím doporučením a tím dle Komise porušila evropské primární právo (Pakt stability a růstu), Komise tudíž napadla zmíněné rozhodnutí Rady žalobou před Evropským soudním dvorem. ESD rozhodl ve svém rozsudku¹⁴ zrušit rozhodnutí Rady ministrů EU o pozastavení sankční procedury proti Francii a Německu za nadměrné rozpočtové schodky a konstatoval, že se Rada „nemůže odchýlit od pravidel stanovených ve smlouvě, ani od těch, jež si sama vytyčila v příslušném nařízení EU o

¹³Kritici tohoto rozhodnutí (například Nizozemí, Španělsko, Finsko, Rakousko, Evropská komise či Evropská centrální banka) poukazovali zejména na potenciálně diskriminační charakter rozhodnutí (první „výjimka“ byla udělena dvěma největším státům EU). Zároveň se jim zdálo nepřipustné i de facto pozastavení účinnosti Paktu stability až do roku 2005, protože by bylo politicky neprůchodné vymáhat prostřednictvím „tvrdých“ sankcí dodržování Paktu od zbývajících států Eurozóny po dobu trvání výjimky pro Francii a Německo.

¹⁴ Rozsudek ESD ve věci C-27/04 ze dne 13 července 2004

aplikaci Paktu stability a v proceduře pro případ jejího porušení“. Tento rozsudek byl pozitivně přijat většinou členských států Eurozóny, avšak je sporné, zda-lilepší do budoucna kredibilitu Paktu stability a růstu.

2 ***Prameny evropského měnového práva***

Měnová politika byla přenesena na nadnárodní úroveň a to za podmínek stanovených Smlouvou o ES.

I když Smlouva o EU ve svém článku 2 zmiňuje evropskou měnovou unii jako jeden z hlavních cílů EU, těžiště právní úpravy leží ve Smlouvě o ES, to znamená, že evropské měnové právo je součástí komunitárního práva a ne mezivládního práva. Základním pramenem evropského práva upravujícího jednotnou měnovou politiku Společenství a vrcholné měnové instituce jsou zřizovací smlouvy, zejména **Smlouva o založení Evropského společenství** (Smlouva o ES). Základní ustanovení týkající se této oblasti jsou obsažena v hlavě VII, nazvané „Hospodářská a měnová politika“, tato ustanovení jsou dále členěna následovně:

- ✓ Kapitola 1 – Hospodářská politika (čl. 98 – 104)
- ✓ Kapitola 2 – Měnová politika (čl. 105 – 111)
- ✓ Kapitola 3 – Institucionální ustanovení (čl. 112 – 115)
- ✓ Kapitola 4 - Přejídná ustanovení (čl. 116 – 124)

Nedílnou součástí Smlouvy o ES jsou dodatkové protokoly, které se váží k hospodářské a měnové unii, které jsou spolu se Smlouvou součástí primárního práva. Nejdůležitějšími protokoly jsou:

- ✓ **Dodatkový protokol o statutu ESCB a ECB**
- ✓ Dodatkový protokol o proceduře nadměrného schodku
- ✓ Dodatkový protokol o kritériích sblížení uvedených v čl. 121 SES
- ✓ Dodatkový protokol o určitých ustanoveních týkajících se Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku
- ✓ Dodatkový protokol o určitých ustanoveních týkajících se Dánska
- ✓ Dodatkový protokol o EMI

Smlouva o ES umožňuje přijetí sekundárních komunitárních právních předpisů, přičemž opravňuje orgány EU k přijetí předpisů v těch měnových záležitostech, které

nejsou dostatečně upraveny v primárním právu. Jedná se zde především o předpisy upravující samotné zavedení eura:

- ✓ Nařízení ES 1103/97 Rady EU ze 17. června 1997 o některých opatřeních souvisejících se zavedením eura,
- ✓ Nařízení ES 974/98 Rady EU ze 3. května 1998 o zavádění eura,
- ✓ Nařízení ES 2866/98 Rady EU z 31. prosince 1998 o přepočítacích koeficientech mezi eurem a měnami členských států, zavádějících euro, ve znění nařízení ES 1478/2000
- ✓ Nařízení ES 1338/2001 Rady EU z 28. června 2001 o opatřeních nutných k ochraně eura proti padělání

Zde je nutné objasnit otázky prostorového účinku evropského měnového práva. Evropské právo je sice právem platným na celém území Společenství, tedy ve všech členských státech. Avšak euro jako společná měna bylo zavedeno jen ve dvanácti členských státech a SES řeší tento problém tak, že na členské státy, které euro nezavádějí, aplikuje výjimku. Jak vyplývá z výše uvedených dodatkových protokolů, tuto výjimku sjednaly Dánsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska a to ještě před vstupem v účinnost ustanovení Smlouvy o ES. Tím založily významný příklad **zásady flexibility** – „opting-out“, kterou ustanovila Amsterodamská smlouva z roku 1997. Toto pravidlo umožňuje, aby skupina členských států, která si přeje uskutečňovat v určité oblasti užší spolupráci, vytvořila intenzivnější integraci k naplňování příslušných cílů – v případě HMU je to skupina 12 členských států, které přijaly euro. Členské státy, které si nepřejí provádět takové integrační kroky (Velká Británie a Dánsko), nejsou povinny se této užší spolupráce účastnit, ale nemohou ji ani blokovat.

Jiná situace z hlediska HMU nastává u států, které přistoupily do EU po účinnosti Smlouvy o EU – to znamená po roce 1993, které již nemohou využít práva neúčastnit se na HMU. Pro nově přistoupivší státy platí, že každý stát, který se stává členem EU, je povinen přijmout právní řád ES v jeho celistvosti, tedy je vázán normami a akty účinnými před jeho přistoupením. Avšak účast na HMU není dána automaticky, členské státy musí splnit i přísná vstupní kritéria, což princip povinnosti účasti na HMU pro nově přistoupivší státy značně oslabuje.

3 Vrcholné instituce ES v oblasti měnové politiky

3.1 Založení ECB a ESCB

Existence společné měny vyžaduje kromě jiného též jednotnou měnovou politiku, proto byla vytvořena jediná instituce, centrální banka s působností v celé EU. Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, vrcholnou institucí ES v oblasti měnové politiky se stala po dlouholetém vývoji 1. června 1998 Evropská centrální banka (ECB) spolu s Evropským systémem centrálních bank (ESCB) jakožto nástupce EMI¹⁵.

Svou povahou je ECB permanentní institucí, která má na členských státech a na orgánech EU nezávislé postavení. Předobrazem pro její koncepci byl americký Federal System a německá Bundesbanka. Funkci centrální banky zpravidla vykonává jediná instituce, avšak v případě skupin států, či federace může tuto funkci vykonávat i systém bank. V současnosti existují takové systémy jen v USA, kde je Federál Systém (tzv. Fed) tvořen 12 centrálními bankami, a v EU, kde existuje Evropský systém centrálních bank (ESCB)¹⁶.

ECB byla založena Smlouvou o založení ES (dále jen SES) v čl. 8, a zároveň jí byla svěřena působnost v mezích SES¹⁷. Článek 8 je doplněn článkem 107. Institucionální zabezpečení funkce centrální banky v EU bylo vyřešeno v Maastrichtské smlouvě dodatkovými protokoly O statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky (dále jen statut ESCB) a O statutu Evropského měnového institutu.

3.1.1 Evropský systém centrálních bank – ESCB

ESCB funguje od 1. ledna 1999 a je složen z ECB a všech centrálních bank členských států, včetně těch, které netvoří měnovou unii¹⁸. NCB jsou akcionáři ESCB a ESCB nemá právní subjektivitu. ESCB není orgánem a je závislý na orgánech EU i

¹⁵ Viz článek 123.2 SES – hlava VII SES, kapitola 4 přechodná ustanovení

¹⁶ Blahož, J./Klíma, K./Skála, J., Ústavní právo Evropské unie, Dobrá Voda 2003, Aleš Čeněk, str. 365

¹⁷ SES ve svém článku 8 stanoví: „Postupy stanovenými v této smlouvě se zřizují Evropský systém centrálních bank (dále jen „ESCB“) a Evropská centrální banka (dále jen „ECB“), které jednájí v mezích působnosti svěřené jim touto smlouvou a statutem ESCB a ECB (dále jen „statut ESCB“) připojeným k této smlouvě.“

¹⁸ Od počátku jsou to: Dánsko, Švédsko, Velká Británie a od 1. května 2004 se jedná o NCB deseti nově přistoupivších států.

nezávislých NCB. ESCB funguje zejména jako instituce pro koordinaci jednotné měnové politiky. Úkoly ESCB jsou vymezeny dále v kapitole ...

3.1.2 Evropská centrální banka – ECB

ECB funguje již od 1. června 1998 se základním jměním 5 mld. euro. Od počátku roku 1999 je zodpovědná za jednotnou měnovou politiku. ECB je součástí ESCB. ECB na rozdíl od ESCB disponuje právní subjektivitou a je tedy součástí orgánů EU, stejně jako NCB je součástí orgánů jakéhokoli státu. NCB států eurozóny nezanikají, stále existují vedle ECB, avšak odevzdaly veškeré své měnové pravomoci do rukou ECB, a zůstávají pouze národními orgány pro provádění jednotné měnové politiky ECB.

Již od formování pravomocí a nástrojů ECB došlo ke střetům mezi názory jednotlivých států o těchto otázkách. Představitelé německé centrální banky zastávali nekompromisní stanoviska, pokud jde o nezávislost (trvali na úplně nezávislosti ECB), o měnové nástroje ECB a o hlavní cíle banky (požadavek sledovat pouze jeden cíl cenové stability). Naproti tomu francouzská strana navrhovala, aby se ECB zaměřovala i na řešení nezaměstnanosti či oživení hospodářského růstu. Nakonec se prosadila německá stanoviska nezávislosti a sledování jediného cíle a to cenové stability, což je dle mého názoru účelné a nezbavuje ECB nezávislosti a odpovědnosti za prováděnou politiku.

3.1.3 Eurosystem.

Eurosystem tvoří 12 NCB eurozóny společně s ECB. Eurosystem není zakotven v primárním právu ES, název vybrala Rada guvernérů pro pojmenování systému, jehož prostřednictvím ESCB plní své úkoly v eurozóně. Dokud existují členské státy EU, které dosud nezavedly euro, je třeba rozlišovat mezi Eurosystemem a ESCB. Národní centrální banky 13 členských států, které dosud euro nezavedly, se neúčastní rozhodování o jednotné měnové politice eurozóny, ponechávají si své národní měny a nadále provádějí svou vlastní měnovou politiku. Kterákoli země EU může zavést euro později, ale jen pokud splní kritéria konvergence.

3.2 *Národní centrální banky*

Po vzniku ECB a ESCB národní banky členských států nezanikají, ale naopak se stávají nedílnou součástí vyššího celku: Evropského systému centrálních bank, příp. Eurosystemu. Přestože si NCB zachovaly právní subjektivitu, pokud jde o provádění jednotné měnové politiky, podléhají zcela rozhodnutím ECB a jejich orgánů.

Statut ESCB stanoví, že národní centrální banky jsou nedílnou součástí ESCB a jednají v souladu s obecnými zásadami a pokyny ECB. Obecné zásady měnové politiky určuje Rada guvernérů, kterou tvoří i guvernéři jednotlivých NCB. Guvernéři však nesmějí být považováni za zástupce svých vlastních zemí. Je tomu tak proto, že v případě jednotné měny může existovat jen jednotná měnová politika za stejných podmínek ve všech účastnických státech. Při provádění jednotné měnové politiky jsou guvernéři NCB také nezávislí na svých centrálních bankách a jejich řídicích orgánech.

Nejpozději ke dni zřízení ESCB byly všechny členské státy nuceny upravit své národní právní předpisy, včetně statutů svých NCB tak, aby byly plně slučitelné se SES a se statutem ESCB¹⁹. Jednalo se zejména o úpravu délky funkčního období guvernéra (trvá minimálně 5 let), možností odvolání guvernéra z funkce, modelu jmenování řídicích členů centrální banky v souladu s principem nezávislosti a přizpůsobení se NCB novému postavení jako součástí ESCB a jednání v souladu se směrnicemi a instrukcemi ECB, přičemž předpisy v zemích neúčastnících se měnové unie se mohou od těchto požadavků odlišovat.

NCB Eurosystemu jsou zodpovědné za praktickou realizaci měnové politiky na území svých států. Jednotlivé NCB dle čl. 12 statutu ESCB přijímají pokyny od Výkonné rady, která je odpovědná za provádění měnové politiky v souladu s rozhodnutími vydanými Radou guvernérů. NCB však plní i mnoho úkolů, které přímo nesouvisí s měnovou politikou, jak o tom mluví i čl. 14 statutu ESCB. NCB se mimo jiné podílejí na bankovním dohledu, plní funkci banky státu, zajišťují emise státních cenných papírů a spravují vlastní měnové rezervy, které jim zůstaly po převodech na ECB.

NCB mohou nadále vykonávat i jiné funkce, než ty, které jim byly určeny statutem s tím, že jsou vykonávány na vlastní odpovědnost a na vlastní účet NCB a nejsou pokládány za součást činnosti ESCB. Tyto funkce mohou NCB vykonávat jen za

¹⁹ Viz článek 109 SES a článek 14 Statutu ESCB

podmínky, že Rada guvernérů dvoutřetinovou většinou hlasů nerozhodne, že jsou v rozporu s cíli a úkoly ESCB.

Adaptace na uvedené podmínky byla v jednotlivých členských státech ukončena před zahájením třetí etapy měnové unie k 1. lednu 1999.

Centrální banky Eurosystemu

- 1 Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique
- 2 Danmarks Nationalbank
- 3 Deutsche Bundesbank
- 4 Bank of Greece
- 5 Banco de España
- 6 Banque de France
- 7 Central Bank of Ireland
- 8 Banca d'Italia
- 9 Banque Centrale du Luxembourg
- 10 De Nederlandsche Bank
- 11 Oesterreichische Nationalbank
- 12 Banco de Portugal

Centrální banky států, které nejsou členy Eurosystemu

- 13 Suomen Pankki
- 14 Sveriges Riksbank
- 15 Bank of England
- 16 Česká národní banka
- 17 Národná banka Slovenska
- 18 Narodowy Bank Polski
- 19 Magyar Nemzeti Bank
- 20 Banka Slovenije
- 21 Lietuvos Bankas
- 22 Latvijas Banka
- 23 Eesti Pank
- 24 Central Bank of Malta
- 25 Central Bank of Cyprus

3.3 Orgány ECB a ESCB²⁰

3.3.1 Rada guvernérů (Governing Council)²¹

Řídícím orgánem ECB je Rada guvernérů, kterou tvoří Výkonná rada ECB (Executive Board) a guvernéři národních centrálních bank. Rada guvernérů zasedá alespoň 10krát ročně, její zasedání jsou zásadně důvěrná, ale mohou být rozhodnutím Rady zveřejněna. Její rozhodování může být následovné:

1. Prostou většinou na nadnárodním principu, kdy každý člen má jeden hlas a v případě rovnosti hlasů je rozhodující hlas prezidenta. Rada guvernérů je usnášeníschopná za přítomnosti dvou třetin členů s hlasovacím právem. Taková rozhodnutí převažují
2. Kvalifikovanou většinou na mezinárodním principu, při rozhodování o taxativně vyjmenovaných záležitostech (např. změna základního jmění ECB).

²⁰ Institucionální ustanovení ECB a ESCB je zakotveno v čl. 112 až 115 SES a ve Statutu ESCB

²¹ Označení tohoto orgánu bývá v různých publikacích různé: Řídící rada, Rada ECB, atd

V tomto případě hlasují pouze guvernéri národních centrálních bank a hlasy jsou váženy podle podílů národních centrálních bank na základním jmění ECB.

Mezi hlavní úkoly Rady guvernérů patří²²:

- ✓ Určovat hlavní směry a přijímat nezbytná rozhodnutí pro zajištění úkolů svěřených ESCB,
- ✓ Určovat měnovou politiku ES a přijímat nezbytná rozhodnutí týkající se střednědobých měnových cílů, klíčových úrokových sazeb a vytváření měnových rezerv ESCB a
- ✓ Stanovovat nezbytné hlavní směry pro jejich provedení

3.3.2 Výkonná rada ECB (Executive Board)²³

Výkonná rada se skládá z prezidenta ECB, viceprezidenta ECB a dalších čtyř členů, kteří jsou jmenováni Evropskou radou po konzultaci s Evropským parlamentem z osobností, uznávaných v bankovních kruzích. Členové plní své povinnosti na plný pracovní úvazek a nesmí vykonávat žádnou jinou výdělečnou či nevýdělečnou činnost.

Mezi hlavní úkoly Výkonné rady patří:

- ✓ Provádět měnovou politiku v souladu s hlavními směry a rozhodnutími Rady guvernérů a přitom předávat nezbytné instrukce a příkazy národním centrálním bankám,
- ✓ Vykonávat ty pravomoci, jež byly na Výkonný výbor delegovány Radou guvernérů,
- ✓ Řídit běžný chod ECB a připravovat zasedání členů Rady guvernérů.

3.3.3 Generální rada ECB

Generální rada je třetím rozhodovacím orgánem ECB²⁴. Skládá se ze členů Výkonné rady a z guvernérů centrálních bank všech členských států EU bez ohledu na jejich účast v měnové unii. Existence Generální rady je důsledkem skutečnosti, že ne všechny země EU se staly součástí Eurosystemu. Úkolem Generální rady je tedy

²² Protokol o statutu ESCB čl. 12.1

²³ Označení tohoto orgánu bývá v různých publikacích různé: Rada ředitelů, Výkonný výbor, Řídící výbor, atd.

²⁴ Viz Protokol o statutu ESCB čl. 45 až 47

koordinace měnové politiky právě těch zemí mimo eurozónu, jejichž měnová politika je dosud samostatná, s jednotnou měnovou politikou prováděnou ECB.

Obrázek: schéma složení orgánů ECB (stav k 1. 6. 2004)²⁵

Jean-Claude Trichet	Prezident ECB	Členové všech rozhodovacích orgánů ECB
Lucas D. Papademos	Viceprezident ECB	
Lorenzo Bini Smaghi	Člen výkonné rady ECB	Členové Rady guvernérů a Výkonné rady
José Manuel González-Páramo	Člen výkonné rady ECB	
Otmar Issing	Člen výkonné rady ECB	
Gertrude Tumpel-Gugerell	Člen výkonné rady ECB	
Guy Quaden	Guvernér, Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	
Axel A. Weber	Prezident, Deutsche Bundesbank	
Nicholas C. Garganas	Guvernér, Bank of Greece	
Jaime Caruana	Guvernér, Banco de España	12 guvernérů CB zemí eurozóny (členové Rady guvernérů a Generální rady ECB)
Christian Noyer	Guvernér, Banque de France	
John Hurley	Guvernér, Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	
Mario Draghi	Guvernér, Banca d'Italia	
Yves Mersch	Guvernér, Banque centrale du Luxembourg	
Nout Wellink	Prezident, De Nederlandsche Bank	
Klaus Liebscher	Guvernér, Oesterreichische Nationalbank	
Vítor Manuel Ribeiro Constâncio	Guvernér, Banco de Portugal	
Erkki Liikanen	Guvernér, Suomen	
Andres Lipstok	Guvernér, Eesti Pank	
Christodoulos Christodoulou	Guvernér, Central Bank of Cyprus	
Ilmārs Rimšēvičs	Guvernér, Latvijas Banka	
Ivan Tranko	Guvernér, Národná banka Slovenska	
Lars Heikensten	Guvernér, Sveriges Riksbank	3 + 10 guvernérů CB stojících mimo eurozónu (členové Generální rady ECB)
Leszek Balcerowicz	Prezident, Narodowy Bank Polski	
Mervyn King	Guvernér, Bank of England	
Michael C Bonello	Guvernér, Central Bank of Malta	
Mitja Gaspari	Guvernér, Banka Slovenije	
Nils Bernstein	Guvernér, Danmarks Nationalbank	
Reinoldijus Šarkinas	Guvernér, Lietuvos bankas	
Zdeněk Tůma	Guvernér, Česká národní banka	
Zsigmond Járαι	Prezident, Magyar Nemzeti Bank	

²⁵ Pramen: ECB - <http://www.ecb.int/ecb/orga/decisions/govc/html/index.en.html>

Schéma: Rozhodovací orgány ECB

Zdroj: European Central Bank. *The monetary policy of the ECB*. 2004, s. 10

3.4 Cíle, úkoly a funkce ECB a ESCB

Prvořadým cílem ESCB je udržovat **cenovou stabilitu**. Aniž by byl dotčen cíl cenové stability, podporuje ESCB jednotlivé hospodářské politiky ES k dosažení cílu ES, jak jsou vymezeny v článku 2 SES (jde například o podporu udržitelného rozvoje, vysoká úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, zvyšování životní úrovně a kvality života, aj.), přičemž jedná ve shodě se zásadami otevřeného tržního hospodářství, volnou soutěží a upřednostňuje efektivní alokaci zdrojů.²⁶ Z této citace jednoznačně vyplývá priorita udržení cenové stability na základě dlouhodobě udržitelných ekonomických podmínek.

Základními úkoly ESCB jsou²⁷:

- ✓ Vymezení a provádění měnové politiky ES,
- ✓ Provádění devizových operací v souladu s ustanoveními SES,

²⁶ Viz čl. 105 SES a čl. 2 statutu ESCB

²⁷ Viz čl. 105 odst. 2 SES a čl. 3 Statutu ESCB

- ✓ Držení a správa oficiálních devizových rezerv členských států,
- ✓ Podpora plynulého fungování platebních systémů.

ESCB má dále přispívat k řádnému řízení politik, které provádějí příslušné orgány v oblasti dohledu nad úvěrovými institucemi a stability finančního systému.

ECB je konzultována ke všem návrhům aktů ES z oblasti její působnosti a může v rámci těchto oblastí předkládat svá stanoviska příslušným orgánům ES.

ECB shromažďuje s pomocí NCB potřebné statistické údaje od příslušných národních orgánů nebo přímo od hospodářských subjektů.

Hlavní funkce ECB v oblasti měnové politiky jsou podrobněji popsány v kapitole čtvrté věnované měnové politice.

3.5 Nezávislost ECB

Významným znakem v postavení ECB je její nezávislost na jakémkoli orgánu EU. Nezávislost ECB přispívá k plnění jejího hlavního cíle - zachování cenové stability, tuto skutečnost dokládají teoretické analýzy i empirické zkušenosti. Nezávislost ECB je dána článkem 101 (finanční nezávislost ECB), článkem 108 SES (institucionální nezávislost ECB) a čl. 7 a 21 statutu ESCB.

3.5.1 Jednotlivé aspekty nezávislosti ECB

Čl. 108 SES (obdobně jako čl. 7 Statutu ESCB) důrazně stanoví, že „při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených jim SES a statutem ESCB nesmějí ECB, žádná NCB ani žádný člen jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů či institucí ES, od žádné vlády členského státu ani od jakéhokoli jiného subjektu. Orgány ES a vlády členských států se zavazují zachovávat tuto zásadu a nesnažit se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů ECB či NCB při plnění jejich úkolů“. V této definici nezávislosti je stanovena jak aktivní stránka nezávislosti ECB, spočívající v zákazu orgánům ES ovlivňovat rozhodování ECB, jednak pasivní stránka nezávislosti, spočívající v zákazu orgánům ECB a NCB požadovat či přijímat pokyny od orgánů ES a od vlád členských států. V článku 108 je obsažena hlavní definice nezávislosti ECB dle primárního práva, která bývá nejčastěji nazývána nezávislostí institucionální (viz níže).

Nezávislost ECB je dána také **článkem 101 SES** (viz též čl. 21 Statutu ESCB) podle něhož je „ECB nebo NCB zakázáno poskytovat možnost přečerpání zůstatku bankovních účtů nebo jakýkoli jiný typ úvěru orgánům či institucím ES, vládám, regionálním nebo místním orgánům nebo jiným veřejnoprávním orgánům, rovněž je zakázán přímý nákup jejich dluhových nástrojů ECB nebo NCB“. Takováto legální definice zahrnuje finanční aspekt nezávislosti ECB (viz níže)

Obecná nezávislost ECB se skládá z několika složek, jmenujme ty hlavní:

1. **Institucionální nezávislost ECB²⁸** – znamená zákaz pro ECB a NCB přijímat nebo požadovat pokyny od orgánů ES či vlády členského státu nebo jakéhokoli jiného orgánu. Orgány ES a vlády členských států se zavazují zachovávat tuto zásadu a neusilovat o ovlivňování rozhodovacích orgánů ECB či NCB.
2. **Finanční nezávislost ECB²⁹** - znamená zákaz financování centrální banky z rozpočtu státu či EU a zákaz pro ECB jakkoliv překonávat potíže vlády prostřednictvím inflačních emisí. Ve svém důsledku znamená finanční nezávislost vlastní rozpočet ECB a zákaz úvěrování veřejného sektoru. Někteří autoři rozlišují nezávislost finanční a rozpočtovou³⁰.
3. **Politická neboli osobní nezávislost ECB³¹** je další složkou celkové nezávislosti a je vyjádřena způsobem jmenování členů orgánů ECB, délkou funkčního období a dalšími znaky funkcí s rozhodovacími pravomocemi, které nesmí vyvolávat pochybnosti o nezávislosti.
4. **Věcná neboli funkční nezávislost** – znamená, že ECB je autonomním orgánem pro stanovování a provádění měnové politiky.

Těmito výše jmenovanými složkami se nezávislost ECB zdaleka nevyčerpává. Mezi další aspekty nezávislosti patří i fakt, že kapitál ECB nepochází ze zdrojů EU, ale byl upsán a splacen jednotlivými NCB, které jsou taktéž nezávislé na jiných institucích. S nezávislostí ECB souvisí také stanovení hlavního cíle ECB, kterým je pouze cenová stabilita, ECB řídí pouze měnovou politiku a svojí činností se nedotýká politiky fiskální.

Míra nezávislosti daná ECB by jí měla umožnit soustředit se na plnění svého mandátu, stanoveného cíle a úkolů. Pro novou instituci, která má zatím krátkou historii,

²⁸ definována v čl. 108 SES a čl. 7 statutu ESCB

²⁹ Definována v čl. 101 SES a čl. 21 statutu ESCB

³⁰ srov.: Tomášek, Michal, Evropské měnové právo, Praha 2004, C. H. Beck str. 122 - 123

³¹ Viz např. čl. 11 a 14 Statutu ESCB

je mimořádně důležité nastolit vysokou míru kredibility, která je podstatná pro úspěšný výkon měnové politiky³².

3.5.2 Kontrola nezávislosti ECB soudem

3.5.2.1 Soudní kontrola institucionální nezávislosti

SES zná dva způsoby zajištění soudní kontroly institucionální nezávislosti ECB. Článek 230.3 upravuje aktivní legitimaci ECB k podání **žaloby na neplatnost** právního aktu, který stanoví, že: „soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o žalobách podaných Účetním dvorem a ECB k ochraně jejich práv“. Z toho vyplývá, že ECB je oprávněna podávat pouze takové žaloby na neplatnost, které směřují k ochraně jejich práv, zejména mají zajistit její institucionální postavení jakožto nezávislého orgánu EU. Proto musí ECB v případě podání žaloby prokázat potřebu soudní ochrany, což může být dáno jak např. individuálním negativním dopadem napadené úpravy na nezávislost ECB nebo porušením procedury spoluúčasti při vydání dotčeného právního aktu (povinnost konzultace).

Co se týče druhého nástroje soudní kontroly ECB **žaloby na nečinnost**, disponuje ECB jak aktivní tak pasivní legitimací. Článek 232.4 SES stanoví, že „Soudní dvůr má za pravomoc rozhodovat o žalobách podaných ECB v oblastech spadajících do její působnosti nebo o žalobách podaných proti ní“. Žaloba na nečinnost doplňuje v systému soudcovské kontroly nezávislosti ECB postih případů tzv. omisivního jednání. I v případě tohoto typu žaloby SES rozlišuje tzv. privilegované žalobce: Rada, Komise nebo členský stát, kteří nepotřebují prokazovat nezbytnost právní ochrany. Na rozdíl od žaloby na neplatnost zde nemusí ani ECB prokazovat nezbytnost právní ochrany.

K soudní kontrole ECB více v kapitole 5.5 – Další pravomoci ECB

3.5.2.2 Soudní kontrola osobní nezávislosti ECB

Statut ESCB v čl. 11 stanoví závazným způsobem podmínky výkonu funkce členů Výkonné rady (viz kapitola 3.3.2) i případy ve kterých může být Soudním dvorem odvolán z funkce. Díkce čl. 11.4 Statutu ESCB stanoví: „přestane-li kterýkoli člen Výkonné rady splňovat podmínky nezbytné k výkonu své funkce nebo se dopustí

³²Zahradník, Petr, Měnová politika ECB: funkce, cíle a rizika, 1999, časopis Finance a úvěr

vážného pochybení, může být odvolán Soudním dvorem na žádost Rady guvernérů nebo Výkonné rady.“

Evropský soudní dvůr se může účastnit odvolání členů Rady guvernérů, tedy jednoho z guvernérů NCB. Guvernér NCB může být podle SES odvolán z funkce, jestliže nesplňuje podmínky požadované pro výkon jeho funkce nebo pokud se dopustil závažného provinění. Na rozdíl od odvolání člena Výkonné rady je rozhodnutí ESD fakultativní. Aktivně legitimováni jsou Rada guvernérů ECB a dotčený guvernér. Žalobu je nutno podat do dvou měsíců od zveřejnění nebo oznámení odvolání, nebylo-li odvolání zveřejněno, běží dvouměsíční subjektivní lhůta od doby, kdy se guvernér o rozhodnutí dozvěděl. Podání žaloby nemá suspensivní účinek.

3.5.3 Rozsudek ESD OLAF

V souvislosti s nezávislostí ECB v rozpočtové oblasti nelze nezmínit důležitý rozsudek ESD C-11/00 Komise v. ECB ze dne 10. 7. 2003. V roce 1999 přijaly Evropský parlament a Rada EU nařízení (ES) č. 1073/1999 týkající se šetření prováděných Evropským úřadem pro boj proti podvodům (tzv. nařízení o OLAF) s cílem posílit boj proti podvodnému jednání, korupci a dalším protiprávním činnostem, které poškozují finanční zájmy Společenství. Nařízení upravuje především provádění vnitřního šetření úřadem OLAF³³ při podezření z podvodného jednání v institucích, orgánech, úřadech a agenturách Společenství.

Rada guvernérů souhlasila s tím, že proti podvodnému jednání je třeba uplatňovat účinná opatření, zároveň však zastávala názor, že nezávislé postavení ECB a její statutární úkoly vylučují, aby ECB podléhala nařízení o působnosti úřadu OLAF, který je nástrojem exekutivy EU. Namísto uvedeného nařízení přijala ECB dne 7. října 1999 samostatné rozhodnutí (ECB/1999/5) o prevenci podvodného jednání. Tím byl umožněn vznik uceleného systému, jehož úlohou bylo zabránit podvodnému jednání. Nejvyšší kontrolu nad tímto systémem vykonával nezávislý Výbor pro boj proti podvodnému jednání. Evropská komise, následně toto stanovisko napadla u ESD. Evropský soudní dvůr dne 10. července 2003 rozhodl o podáních stran a zrušil rozhodnutí ECB/1999/5.

³³ OLAF – Office Européen de la Lutte Antifraud – úřad zřízen v r. 1999 EK. Do jeho působnosti náleží podíl na boji proti podvodům, korupci, praní špinavých peněz a jiným nezákonným aktivitám, které poškozují finanční zájmy ES. Nařízení ES 1073/1999 stanoví, že úřad může vykonávat vyšetřování vůči všem orgánům ES, tedy i vůči ECB, s čímž ECB nesouhlasila.

Rozhodnutí soudu je významné z několika hledisek - otázky nezávislosti ECB jako instituce, jednotnosti ochrany finančních zájmů Společenství - jednoznačně však zařadilo ECB do „rámcu Společenství“. V rozhodnutí je zároveň konstatováno, že autor právního předpisu si přál zajistit, aby ECB mohla nezávisle vykonávat úkoly, které jí byly svěřeny. Soud však rozhodl, že tato nezávislost nemá za následek úplné vydělení ECB ze Společenství a její vynětí z působnosti všech předpisů komunitárního práva. Toto stanovisko je i v souladu s přístupem ECB. Použití nařízení o působnosti úřadu OLAF by nemělo nepříznivě ovlivnit nezávislé plnění úkolů ECB.

3.6 Odpovědnost a transparentnost ECB

V demokratické společnosti je odpovědnost a transparentnost důležitým protipólem nezávislosti instituce.

SES uvádí pro ECB řadu informačních povinností, ECB má povinnost dle čl. 15 statutu ESCB zveřejňovat:

- ✓ Čtvrtletní bulletin (ECB nad rámec této povinnosti zveřejňuje měsíční bulletin),
- ✓ Týdenní konsolidovanou účetní závěrku ESCB,
- ✓ Výroční zprávy, které jsou předkládány prezidentem ECB Evropskému parlamentu.

V praxi však kromě výše uvedených titulů plní ECB své informační povinnosti nad rámec daný statutem např.: pořádá pravidelné tiskové konference; prezident ECB zveřejňuje pravidelná prohlášení, která objasňují rozhodnutí přijatá Výkonným výborem, vystupuje dále před Evropským parlamentem, kde odpovídá na nejrůznější dotazy poslanců týkající se ECB. V měsíčním bulletinu publikuje ECB detailní hodnocení ekonomického vývoje eurozóny a zdůvodnění příslušných opatření měnové politiky, bulletin navíc obsahuje odborné příspěvky týkající se eurozóny i její statistiku. Dále ECB vydává pracovní a příležitostné sešity, ve kterých prezentuje své názory a

podporuje diskuzi k relevantním problémům měnové politiky. Všechny zásadní dokumenty ECB jsou zpřístupněny veřejnosti na jejích webových stránkách³⁴.

Určitým nedostatkem v transparentnosti a odpovědnosti ECB je dle mého názoru způsob jednání Rady guvernérů. Zasedání a jednání Rady guvernérů jsou totiž důvěrná a záleží pouze na rozhodnutí Rady guvernérů, zda zveřejní výsledky svého jednání a případného hlasování.³⁵

³⁴ www.ecb.int

³⁵ Výroční zpráva ECB 2004, str. 143

4 Měnová politika ECB

4.1 Měnová politika obecně

Měnová politika centrálních bank představuje obecně regulaci množství peněz v ekonomice za určitými cíli, mezi něž patří především podpora stability cenové hladiny /makroekonomická funkce/. Nemusí to však být jediný cíl, dalšími by byly: podpora ekonomického růstu, podpora zaměstnanosti, stabilita měnového kursu atd.³⁶

Centrální banka, která provádí měnovou politiku, má na výběr mezi:

- ✓ **restriktivní měnovou politikou**, při které se zpomaluje tempo růstu množství peněz v oběhu
- ✓ **neutrální měnovou politikou** v podobě stabilizace „rozumného“ tempa růstu množství peněz v oběhu
- ✓ **expanzivní měnovou politikou** kdy se zvyšuje tempo růstu množství peněz v oběhu

V posledních letech se ve vyspělých tržních ekonomikách stále více prosazují názory o jednoznačné prioritě vnitřní stability měny jako jediného hlavního cíle měnové politiky. O hypotetické druhé místo se dělí podpora ekonomického růstu a stabilita měnového kursu. Podpora zaměstnanosti a rovnovážnost běžného účtu platební bilance stojí v pozadí jako „doprovodné“ cíle ekonomického růstu, resp. měnového kursu.

4.2 Měnová politika eurozóny

Smlouva o EU je postavena na jednotnosti měnové politiky a její provádění je touto smlouvou svěřeno ESCB. Měnovou politikou se ve smyslu naplnění hlavního cíle rozumí udržení **cenové stability**. Tento prvořadý cíl můžeme interpretovat jako neutrální měnovou politiku, kdy ECB usiluje o stabilizaci růstu množství peněz v oběhu, aniž by krátkodobě ovlivňovala ostatní ekonomické ukazatele (národní produkt, zaměstnanost, aj.).

³⁶ Tyto cíle se však mohou v krátkodobém horizontu dostávat do vzájemných rozporů v tom smyslu, že jejich dosažení může vyžadovat protikladná řešení. V těchto případech musí dojít k preferenci splnění jednoho či více cílů na úkor jiných cílů.

Aniž je dotčen cíl cenové stability, podporuje ESCB obecné hospodářské politiky v ES, jak jsou vymezeny v článku 2³⁷.

Smlouva stanoví jasnou hierarchii cílů pro měnovou politiku, jež připisuje cenové stabilitě prvořadý význam. Cenová stabilita je dle primárního práva největším přínosem měnové politiky k udržení příznivého hospodářského prostředí a vysoké míry zaměstnanosti. Měnová politika je schopna pozitivně ovlivnit národní produkt (i zaměstnanost) pouze v krátkém období, v dlouhém období taková politika vede jen k narůstající inflaci. Tento mechanismus je v ekonomii znám pod pojmem „měnový transmisivní mechanismus“³⁸.

4.2.1 Obecné zásady měnové strategie ECB

Jak již bylo uvedeno výše. SES stanoví udržování cenové stability v eurozóně jako prvořadý cíl. Úkoly ECB lze charakterizovat takto: Rada guvernérů ECB je povinna ovlivňovat podmínky na peněžním trhu (úroveň krátkodobých úrokových sazeb), aby ve střednědobém výhledu zajistila udržení cenové stability.

Měnová politika by měla:

1. **pevně zakotvit inflační očekávání** – tato zásada je nutnou podmínkou pro účinnost měnové politiky. Pro zakotvení inflačních očekávání ekonomických subjektů musí ECB vycházet z jasné koncepce a definice cílů, systematiky uplatňování svých cílů, otevřenosti a jasné komunikace.
2. **zabývat se budoucím vývojem** – transmisivní mechanismus (viz výše) probíhá několik čtvrtletí až let, proto musí ECB promítnout do své politiky i zpoždění transmisivního mechanismu,
3. **zaměřit se na střednědobý výhled** – na cenovou hladinu působí mnoho faktorů, které způsobují její volatilitu v krátkém období, tyto faktory nelze vyrovnávat měnovou politikou z důvodu transmisivního zpoždění. Měnová politika se tedy musí soustředit na střednědobý horizont, aby se vyhnula přílišnému zasahování do cenové úrovně, které by nebylo ani účelné a zřejmě ani úspěšné.

³⁷ Čl. 105 SES

³⁸ Pramen: ECB: <http://www.ecb.int/mopo/html/index.en.html>

4. **vycházet z mnoha faktorů** – měnová politika ECB musí vycházet z mnoha faktorů a zohledňovat všechny důležité informace, aby mohla porozumět vlivům působícím na hospodářský vývoj a správně vyhodnotit svůj budoucí postup.

4.2.2 Kvantitativní definice cenové stability

K podpoře odpovědnosti a transparentnosti připravila Rada guvernérů v roce 1998 jasnou kvantitativní definici cenové stability: „meziroční růst harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (Harmonised Index of Consumer Prices – **HICP**) v eurozóně by neměl převyšovat 2%“, přičemž v roce 2003 po neblahých zkušenostech s deflací Rada guvernérů dále upřesnila, že i deflace je považována za nevhodnou. Proto by měla být sledovaná míra cenové stability ve střednědobém horizontu pod ale blízko úrovni 2%.

Kvantitativní definice cenové stability je od počátku na stejné úrovni 2% a přispívá k zakotvení inflačních očekávání (viz předchozí subkapitola), k transparentnosti odpovědnosti a kontinuitě ECB. Hodnota HICP je ukazatelem úspěšnosti politiky ECB.³⁹

4.2.3 Dva pilíře měnové politiky

Smyslem dvoupilířového přístupu je zajistit, aby byly při hodnocení rizik pro cenovou stabilitu využity všechny relevantní údaje a aby byla dostatečná pozornost věnována odlišným pohledům na problematiku a porovnávání různých údajů. Tento systém veřejně ukazuje, že ECB používá různé druhy analýz, a zajišťuje, aby její rozhodování bylo spolehlivé a vycházelo z různých analytických pohledů, čímž je zajištěna zásada vycházet z mnoha faktorů (viz výše).

Dvoupilířový systém strategie měnové politiky je založen na dvou analytických pohledech:

1. **Hospodářské analýze a**
2. **Měnové analýze.**

První hledisko se zabývá hodnocením krátkodobých až střednědobých faktorů cenového vývoje se zaměřením na reálnou aktivitu a finanční podmínky v ekonomice.

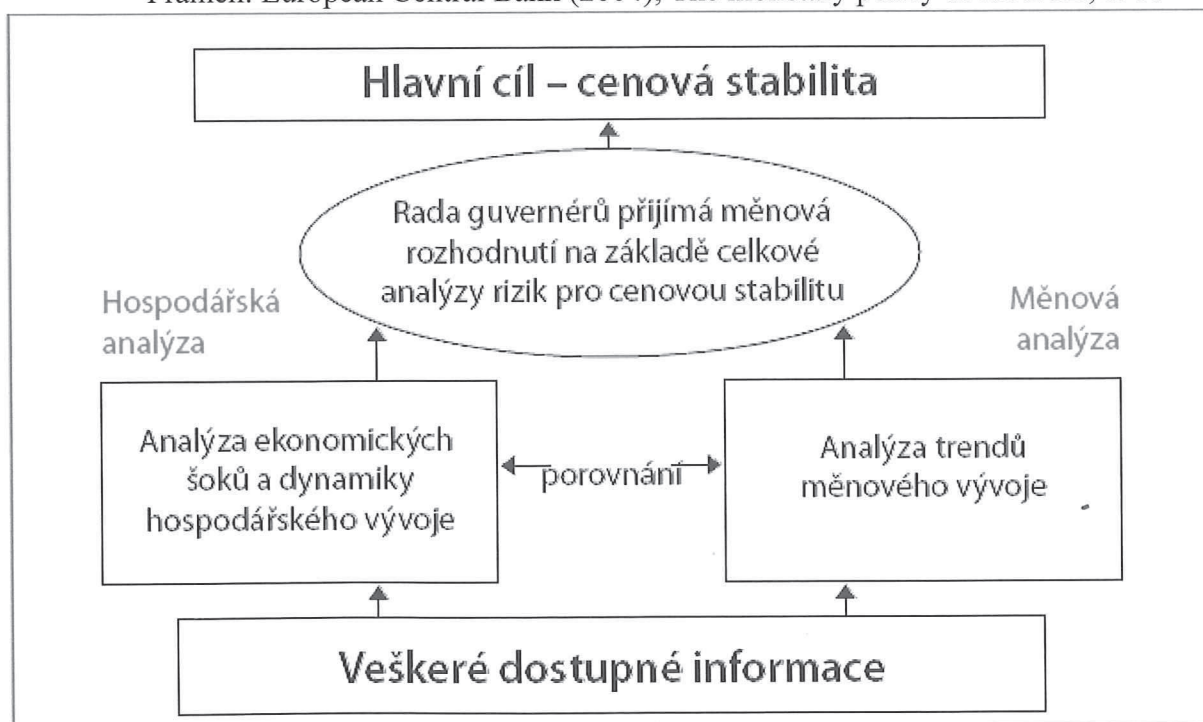
³⁹ Monetary policy 2004, str. 52, <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/monetarypolicy2004en.pdf>

Bere v úvahu skutečnost, že cenový vývoj je v uvedených časových horizontech ovlivňován z velké míry vztahem nabídky a poptávky na trzích zboží, služeb a výrobních faktorů.

Druhé hledisko tzv. měnová analýza se naopak zaměřuje na dlouhodobější výhled a zkoumá dlouhodobý vztah mezi penězi a cenami. Měnová analýza poskytuje dlouhodobou perspektivu a rámec, v němž lze ověřit krátkodobé ukazatele pro měnovou politiku, které pocházejí z hospodářské analýzy.

Měnová analýza vychází z empiricky doložené skutečnosti, že v dlouhém období existuje těsný vztah mezi cenovou hladinou a množstvím peněz v oběhu. Pro eurosystém se peněžní agregát M3 (tzv. široké peníze)⁴⁰ stal indikátorem budoucího cenového vývoje. ECB vyhlásila referenční hodnotu pro široký peněžní agregát M3, tato referenční hodnota byla stanovena v roce 1998 na 4 ½ % a vyjadřuje roční tempo růstu M3, které je slučitelné s cenovou stabilitou ve střednědobém horizontu a zároveň netlumí hospodářský růst nedostatečným množstvím peněz v ekonomice.

Pramen: European Central Bank (2004), The monetary policy of the ECB, s. 66

⁴⁰ Peněžní agregát lze definovat jako sumu emitovaného oběživa a zůstatků některých pasiv finančních institucí s vyšší likviditou. Eurosystém definuje agregát **úzký (M1)**, který zahrnuje oběživo a zůstatky na běžných účtech, **"střední" (M2)** zahrnuje kromě M1 i likvidní vklady a **široký (M3)** zahrnuje M2 a obchodovatelné nástroje emitované sektorem měnových finančních institucí., patří sem i akcie, podílové listy fondů peněžního trhu a papíry peněžního trhu, a repo operace..

4.3 *Operační rámec měnové politiky Eurosystemu*

Jak již bylo uvedeno výše, s ohledem na hlavní cíl ECB – udržování cenové stability Rada guvernérů ECB určuje měnovou politiku eurozóny. Jejím výkonem je pověřena Výkonná rada, která jedná v souladu s rozhodnutími a obecnými zásadami přijatými Radou guvernérů. V rozsahu považovaném za možný a přiměřený a s ohledem na zajištění provozní účinnosti se ECB obrací na NCB za účelem provádění operací, které jsou součástí úkolů Eurosystemu. Operace měnové politiky Eurosystemu jsou ve všech členských státech prováděny za jednotných podmínek.

Pro výkon měnové politiky je Rada guvernérů vybavena nástroji, které vzešly z konsensu jednotlivých NCB. Každá NCB byla za dobu svého působení zvyklá na určitý mix nástrojů a na specifický měnový cíl. Podoba instrumentaria ESCB je tedy konsensem mezi NCB a představuje zdařilou směs nástrojů pro dosažení cenové stability v zemích eurozóny, ale i pokud jde o hledisko nezávislosti ECB. Soubor nástrojů a postupů, které Eurosystem používá při provádění transakcí s bankovním sektorem a pomocí kterých vyvolává proces změn podmínek pro podniky a domácnosti, se nazývá **operační rámec**.⁴¹

Operační rámec Eurosystemu se skládá ze tří hlavních prvků. Hlavním měnovým nástrojem ECB se staly **operace na volném trhu**, zatímco třeba v Německu typické povinné minimální rezervy nezískaly mezi nástroji výraznější roli. Druhým nástrojem jsou **2 stálé facility**⁴², mezní zápůjční facilitu a vkladovou facilitu, které ve výjimečných případech slouží k přijímání vkladů a poskytování úvěrů do druhého dne. Banky mohou tyto facility využívat kdykoliv, při čerpání úvěrů však musí poskytnout přijatelné zajištění. Třetím nástrojem ECB jsou **minimální rezervy**, které nutí banky zajišťovat si více likvidity. Jelikož objem povinných minimálních rezerv může kolísat a musí pouze odpovídat minimálnímu požadavku v průměru za měsíc, slouží kromě měnově politické funkce také jako rezerva pro případ krátkodobých likviditních šoků na trhu peněz a proto snižují volatilitu krátkodobých úrokových sazeb.

Rada guvernérů ECB může kdykoli tyto nástroje, podmínky, kritéria a postupy provádění operací měnové politiky Eurosystemu měnit.

⁴¹ Zahradník, Petr, Měnová politika ECB: funkce, cíle a rizika, 1999, Finance a úvěr č. 10, 587-601

⁴² Facilita – možnost bankovních institucí čerpat úvěr od ECB nebo se krátkodobě zbavit přebytečné likvidity

4.3.1 Operace na volném trhu

Operace na volném trhu jsou primárně upraveny v článku 18 statutu ESCB, který stanoví, že pro dosažení cílů ESCB mohou ECB a NCB:

- ✓ **Obchodovat na finančních trzích** s pohledávkami a obchodovatelnými cennými papíry, drahými kovy formou promptních nebo termínovaných nákupů, prodejů a formou *dohod o zpětném odkupu* nebo formou výpůjček či půjček,
- ✓ **Provádět úvěrové operace** s úvěrovými institucemi s tím, že úvěry jsou *dostatečně zajištěny*.

Článek 18.2 dále uvádí, že ECB stanoví obecné zásady operací na volném trhu a úvěrových operací prováděných ECB a NCB včetně zásad pro vyhlásování podmínek provádění těchto operací.

Z výše uvedeného lze odvodit, že operace na volném trhu mají podobu tzv. *reverzních transakcí* (dohod o zpětném odkupu neboli tzv. repo operace nebo zajištěných úvěrů). V obou případech poskytuje Eurosystem krátkodobé úvěry oproti dostatečnému zajištění. Rozsah přijatelných forem zajištění je v případě těchto operací velmi široký (cenné papíry veřejného i soukromého sektoru a další aktiva)⁴³.

Z formulace článku 18 dále vyplývá, že se operace na volném trhu provádějí decentralizovaně. ECB tyto operace koordinuje, provádějí je však NCB. ECB rozhodne o zahájení operace a o nástroji, který bude k dosažení cíle použit.

Aby se zajistila transparentnost a efektivní rozmístění likvidity na primárním trhu, jsou operace na volném trhu prováděny na základě standardních nabídkových řízení, rychlých nabídkových řízení nebo dvoustranných postupů.⁴⁴

Z hlediska cílů, pravidelnosti a postupů lze operace Eurosystemu rozdělit do těchto kategorií:

1. **Hlavní refinanční operace** – jsou pravidelné reverzní transakce k zajištění likvidity, jejichž četnost je jeden týden a splatnost do dvou týdnů. Tyto operace

⁴³ Eurosystem může rovněž využívat přímých transakcí, vydávání dluhových cenných papírů, měnových swapů a příjmů termínovaných vkladů.

⁴⁴ Zatímco standardní nabídkové řízení probíhá v rámci 24 hodin a mohou se ho účastnit všechny kvalifikované protistrany, rychlé nabídkové řízení se uskuteční během 90 min a Eurosystem může zvolit omezený počet protistran. Nabídková řízení mají podobu americké aukce. Bilaterální operace se provádí mimo nabídková řízení s jednou nebo několika protistranami.

provádějí NCB na základě standardních nabídkových řízení. Tento typ operací hraje při sledování cílů operací Eurosystemu stěžejní roli a jsou hlavním zdrojem refinancování finančního sektoru.

2. **Dlouhodobější refinanční operace** – jsou reverzní transakce k zajištění likvidity, jejichž četnost je jeden měsíc a splatnost obvykle do tří měsíců. Cílem je poskytnout protistranám dodatečné dlouhodobější refinancování a provádějí je NCB na základě standardních nabídkových řízení.
3. **Operace jemného doladění** – jsou prováděny ad hoc s cílem řízení likvidity na trhu a úrokových sazeb, zejména za účelem zmírnění dopadů na úrokové sazby z důvodů neočekávaných výkyvů likvidity na trhu. Nástroje a postupy jsou přizpůsobeny specifickým cílům, které tyto operace sledují. Operace jemného doladění běžně provádějí NCB na základě rychlých nabídkových řízení nebo dvoustranných postupů.
4. Kromě toho může Eurosystem vykonávat **strukturální operace**, a to prostřednictvím vydaných dluhových cenných papírů a provádění reverzních a přímých transakcí. Tyto operace se provádějí, pokud si ECB přeje upravit strukturální pozici Eurosystemu vůči finančnímu sektoru.

Hlavním prvkem operačního rámce je důvěra v autoregulační mechanismy trhu s pouze občasnými zásahy ze strany centrální banky. Intervence centrální banky na peněžním trhu se většinou omezují pouze na hlavní refinanční operace, které se organizují jednou týdně, a mnohem menší dlouhodobější refinanční operace organizované jednou za měsíc. K operacím jemného doladění docházelo během prvních let existence ECB jen zřídka⁴⁵.

4.3.2 Stálé facility

Cílem stálých facilit je poskytovat a absorbovat jednodenní likviditu přes noc, určovat obecnou orientaci měnové politiky a omezovat jednodenní tržní úrokové sazby. Stálé facility jsou spravovány decentralizovaně NCB. Protistranám jsou k dispozici 2 stálé facility:

⁴⁵ např. v roce 2001 po teroristických útocích na USA

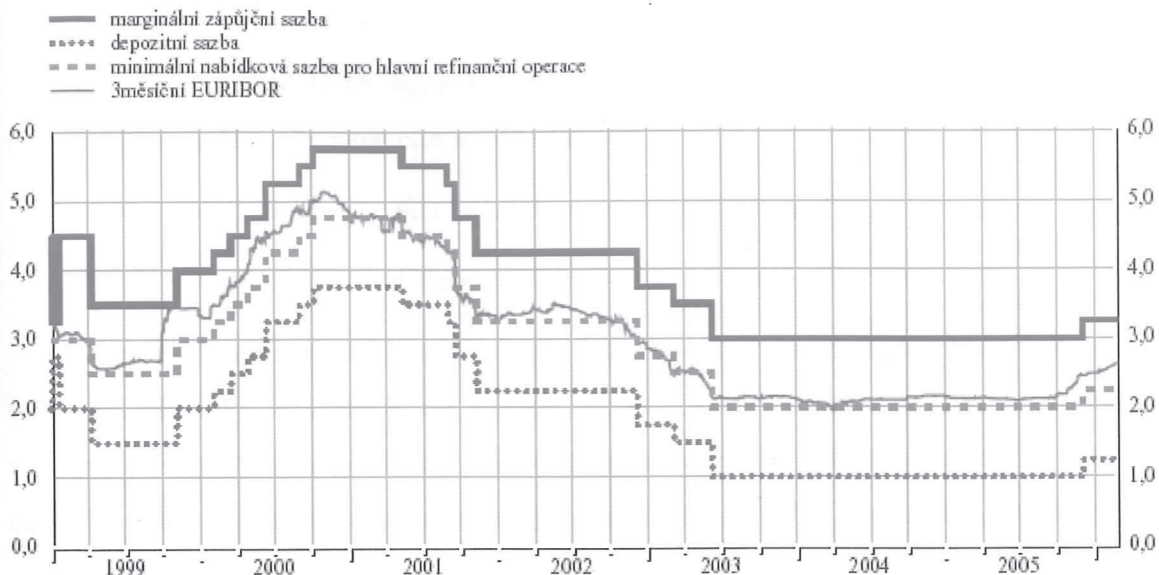
1. **Mezní zápůjční facilitita** – protistrany obdrží proti způsobilým aktivům od NCB jednodenní likviditu. Její úroková sazba představuje obvykle horní hranici jednodenní tržní úrokové míry.
2. **Vkladová facilitita** – představuje možnost uložit si přebytečné krátkodobé finanční zdroje za úrokovou sazbu, jež obvykle představuje spodní hranici jednodenní tržní úrokové sazby.

Právní podmínky těchto facilitit jsou v celé eurozóně jednotné. NCB mohou poskytovat likviditu v rámci mezní zápůjční facility buď formou jednodenních dohod o zpětném odkupu nebo formou jednodenních zajištěných úvěrů. Další ustanovení pro dohody o zpětném odkupu jsou uvedena ve smluvních ujednáních uplatňovaných příslušnou NCB. Zajištění se realizuje např. formou zástavního práva s přihlédnutím k rozdílným postupům pro tento právní institut v jednotlivých zemích. Pokud se týče jednodenních vkladů přijatých od protistran, ty jsou úročeny pevnou úrokovou sazbou. Protistraně se výměnou za vklady neposkytuje žádné zajištění.

Sazby, které se používají pro stálé facility (+/- jeden procentní bod oproti sazbě pro hlavní refinanční operace), jsou obvykle mnohem méně výhodné než sazby na mezibankovním trhu. Banky jsou tak motivovány k obchodování na trhu a stálé facility používají pouze po vyčerpání všech možností, které trh nabízí. Vzhledem k tomu, že banky mají možnost využívat stálé facility neustále, představují jejich sazby horní a spodní hranici pro úroveň sazeb pro tržní transakce se splatností do druhého dne (tato úroveň sazeb je známá jako EONIA). Sazby pro stálé facility tedy vytvářejí pásmo, uvnitř něhož se může EONIA pohybovat. Šíře tohoto pásma by pak měla vytvářet motivaci k obchodování s tržními subjekty. Na trhu peněz je tak vytvořena další struktura, která omezuje kolísání velmi krátkodobých tržních úrokových sazeb.

Z obrázku je zřetelné, že základní nabídková sazba pro hlavní refinanční operace a úrokové sazby pro marginální zápůjční a depozitní facilitu setrvaly 2 a půl roku na historicky nejnižší úrovni 2,0%, 3,0% a 1,0%. Na počátku roku 2005 byly proinflační tlaky ještě slabé, avšak v průběhu roku nárůst cen ropy pokračoval, inflační rizika se zvýrazňovala a celkově vyvstala nutnost upravit úrokové sazby. Proto Rada guvernérů 1. prosince 2005 rozhodla zvýšit klíčové úrokové sazby o 25 bazických bodů na 2,25%, 3,25% a 1,25% a v březnu 2006 o další čtvrtinu procentního bodu a základní úroková sazba dosahuje úrovně 2,5%.

(v % p.a; denní údaje)

Zdroj: ECB.

Poznámka: Sazba pro hlavní refinanční operace je sazba použitelná pro tendry s fixní sazbou na operace vypořádané před 28. červnem 2000. Po tomto datu sazba představuje minimální nabídkovou sazbu použitelnou pro tendry s variabilní sazbou.

4.3.3 Minimální rezervy

Minimální rezervy jsou třetím významným nástrojem měnové politiky ECB. Právní rámec tohoto systému je stanoven článkem 19 statutu ESCB, nařízením Rady ES č. 2531/98 ze dne 23. listopadu 1998 o uplatňování minimálních rezerv ECB a nařízením ECB č. 1745/2003 o uplatňování minimálních rezerv (ECB/2003/9).

Článek 19 statutu ESCB stanoví, že ECB může požadovat na úvěrových institucích usazených v členských státech, aby v souladu s cíli měnové politiky udržovaly na účtech u ECB a u NCB minimální rezervy. Rada guvernérů může vydat nařízení týkající se výpočtu a určování požadované výše minimálních rezerv. V případech jejich nedodržení je ECB oprávněna vybírat úroky z prodlení a ukládat jiné sankce s rovnocenným účinkem. Za účelem použití tohoto článku měla Rada přijmout po zahájení třetí etapy EMU na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem a ECB předpis pro určení základu pro minimální rezervy a nejvýše přípustný poměr mezi těmito rezervami, jedná se o výše zmiňované nařízení Rady č. 2531/98.

Při uplatňování minimálních rezerv je ECB povinna jednat v souladu s cíli Eurosystemu tak, jak jsou definovány v čl. 105.1 SES a čl. 2 statutu ESCB, což znamená primárně udržovat cenovou stabilitu a nevyvolávat nežádoucí alokaci nebo převádění vkladů.

System minimálních rezerv Eurosystemu se vztahuje na úvěrové instituce v eurozóně a sleduje převážně cíle spočívající ve:

- ✓ stabilizaci úrokových sazeb na peněžních trzích a
- ✓ vytváření nebo rozšíření strukturálního nedostatku likvidity.

Povinné minimální rezervy slouží jako „polštář“ ochraňující před šokovým vývojem likvidity. Fluktuační změny na účtech rezerv okolo požadované úrovně mohou absorbovat likviditní šoky, které pak výrazně neovlivní tržní úrokové sazby. Proto centrální banka nemusí často intervenovat na peněžním trhu, aby stabilizovala tržní úrokové sazby.

System povinných minimálních rezerv určuje, jakou minimální částku musí mít komerční banka uloženou na běžném účtu u národní centrální banky. Při posuzování, zda byl tento požadavek splněn, se zkoumají průměrné denní zůstatky za období o délce zhruba jeden měsíc (tzv. udržovací období). Díky používání průměrů mohou banky v rámci jednoho udržovacího období objem rezerv flexibilně měnit. Není nutné bezprostředně reagovat na krátkodobou nerovnováhu v objemu likvidity, a lze tak částečně zmírnit volatilitu jednodenních úrokových sazeb.⁴⁶

Minimální rezervy jsou úročeny průměrnou nabídkovou sazbou hlavních refinančních operací za udržovací období. Prostředky bank na běžných účtech nad požadovanou úroveň minimálních rezerv se neúročí. Zároveň však úročení minimálních rezerv zabraňuje tomu, aby byl tento nástroj pro banky zátěží nebo aby bránil efektivní alokaci finančních zdrojů.

4.3.4 Způsobilé protistrany

Na závěr této kapitoly je nutno přiblížit již výše zmiňovaný pojem „protistrany“. Operační rámec měnové politiky ECB předpokládá účast široké škály finančních institucí, které ovšem musí splňovat určitá kritéria způsobilosti. Tato kritéria jsou definována s ohledem na přístup širokého okruhu institucí k operacím měnové politiky Eurosystemu, posílení rovného zacházení a zajištění určitých provozních a obezřetnostních požadavků. Způsobilé protistrany musí splňovat následující požadavky:

⁴⁶ Pokud je například jednodenní sazba vyšší, než jaká očekává později během udržovacího období, banky mohou vydělat na tom, když peníze půjčí na trhu a odloží v rámci jednoho udržovacího období splnění požadavku minimálních rezerv na pozdější dobu (tzv. substituce uvnitř udržovacího období). Tato každodenní úprava výše rezerv pomáhá stabilizovat úrokové sazby.

1. podléhat systému minimálních rezerv Eurosystemu podle článku 19.1 statutu ESCB,
2. finanční zdraví – musí podléhat alespoň jedné formě harmonizovaného dohledu prováděného vnitrostátními orgány,
3. splnění všech provozních kritérií uvedených v příslušných smluvních či veřejnoprávních úpravách NCB nebo ECB.

Instituce splňující tato obecná kritéria, která jsou pro celou eurozónu jednotná, mohou přistupovat ke stálým facilitám Eurosystemu a účastnit se operací eurosystemu na volném trhu založených na standardních nabídkových řízeních. Protistrana přistupuje k facilitám a operacím na volném trhu prostřednictvím NCB členského státu, ve kterém je usazena.

Možnost postihnout protistrany **sankcemi** je upraveno:

- ✓ nařízením Rady č. 2532/98 o pravomoci ECB uvalovat sankce,
- ✓ nařízením ECB (ECB/1999/4) o pravomoci ECB uvalovat sankce,
- ✓ nařízením Rady č. 2351/98 o uplatňování minimálních rezerv ECB a
- ✓ nařízením ECB (ECB/2003/9) o uplatňování minimálních rezerv.

ECB uvaluje sankce na instituce, které neplní povinnosti vyplývající z nařízení a rozhodnutí ECB o uplatňování minimálních rezerv. Eurosystem může uvalit na protistrany finanční sankce nebo protistrany dočasně vyloučí z účasti na operacích na volném trhu. Tato ustanovení se rovněž vztahují na případy nedodržování pravidel o využívání podkladových aktiv protistranou, pokud protistrana využívá aktiva, která jsou nezpůsobilá či se nezpůsobilými stala nebo která nesmí využívat, například proto, že mezi jejich vydavatelem/ručitelem a protistranou existuje úzké propojení nebo se jedná o tentýž subjekt, a pokud protistrana nedodržuje pravidla u postupů na konci dne a podmínek přístupu k mezní zápůjční facilitě.

5 Právní akty ECB

5.1 Obecně o normotvorné pravomoci ECB

Smlouva o ES a Statut ESCB svěřují Evropské centrální bance kromě pravomoci uzavírat smlouvy s třetími stranami i pravomoc významně se účastnit na zákonodárném procesu EU. Normotvorné pravomoci ECB se dále člení do třech specifických oblastí: v oblasti normotvorné iniciativy patří ECB významná role, má možnost navrhnout změny jednotlivých ustanovení Statutu ESCB. Dále ECB náleží důležitá konzultační pravomoc (poradní funkce) – předkládá svá stanoviska k některým návrhům Společenství a vnitrostátním právním předpisům v její působnosti. V neposlední řadě ECB přímo náleží pravomoc přijímat právní akty a jiné nástroje, které jsou adresovány třetími stranám, nebo které jsou přijímány za účelem stanovení pravidel pro Evropský systém centrálních bank (ESCB).⁴⁷

Iniciativní pravomoc

ECB se spolu s Evropskou komisí podílí na právu iniciovat přijetí sekundární komunitární legislativy nebo novel Statutu ESCB. ECB vydává doporučení a stanoviska ke změnám Statutu ESCB a dále vydává doporučení a stanoviska k prováděcím předpisům k SES či předvídaných Smlouvou ES, které se týkají úkolů ESCB, např. v oblasti statistiky, účetnictví, operací na volném trhu a úvěrových operací či platebních systémů. Iniciativní pravomoc je sdílí s Evropskou komisí.

Poradní funkce

Dle článku 105 odst. 4 Smlouvy o ES a článku 4 Statutu ESCB je ECB konzultována ke všem návrhům aktů Společenství v oblasti její působnosti a dále vnitrostátními orgány ke všem návrhům právních předpisů z oblasti její působnosti, avšak v mezích a za podmínek stanovených Radou postupem podle článku 42. V těchto záležitostech je ECB oprávněna předkládat svá stanoviska příslušným orgánům nebo subjektům Společenství či vnitrostátním orgánům.

Poradní funkce ECB má zajistit, aby žádný právní akt Společenství v oblasti působnosti ECB nebyl přijat bez její intervence, což podtrhuje speciální postavení ECB

⁴⁷ zdroj: <http://www.ena.lu/mce.cfm> - "Legal instruments of the European Central Bank", "Les instruments juridiques de la Banque centrale européenne", in ECB Monthly Bulletin. November 1999, str. 53-59.

mezi orgány ES jako nezávislého subjektu s výhradními pravomocemi, které náleží jen jí.

Pravomoc přijímat právní akty a jiné právní nástroje

ECB má dle článku 110 Smlouvy ES a článku 34 Statutu ESCB pravomoc vydávat právní předpisy a jiné právní nástroje. V souladu se zásadou omezených pravomocí jedná ECB v mezích pravomocí jí svěřených Smlouvou ES a Statusem ESCB, legislativní pravomoc ECB je omezena úkoly a cíly, které má naplnit.

Adresáty těchto nástrojů mohou být všechny členské státy EU nebo jednotlivci z nich pocházející.

Další výklad bude zaměřen na ty právní nástroje, které jsou nutné pro zajištění funkčnosti, výkonnosti a nezávislosti ESCB – tedy vlastní pravomoc přijímat právní akty:

- ✓ nařízení
- ✓ rozhodnutí
- ✓ doporučení
- ✓ stanoviska

a jiné právní nástroje:

- ✓ pokyny
- ✓ obecné zásady
- ✓ interní rozhodnutí

5.2 *Poradní funkce ECB*

5.2.1 Smysl a rozsah konzultační povinnosti

Vnitrostátní orgány a orgány Společenství mají povinnost konzultovat ECB ke všem návrhům Společenství a ke všem návrhům vnitrostátních právních předpisů, které spadají do oblasti působnosti ECB. Tato povinnost vyplývá z čl. 105 odst. 4 Smlouvy o ES, resp. čl. 4 Statutu ESCB a její nesplnění by mohlo vést k řízení o porušení Smlouvy u ESD.

Smyslem poradní úlohy ECB je zajistit, aby vnitrostátní orgány a orgány ES využívaly odborných znalostí a zkušeností ECB, což přispívá k obecným cílům EU, zajišťuje, že vnitrostátní právní předpisy jsou v souladu s právním rámcem ESCB a s politikou ECB, a podporuje výměnu informací a komunikaci mezi ECB a veřejností.

V rozsudku ve věci OLAF⁴⁸ objasnil ESD cíle čl. 105 odst. 4 Smlouvy, pokud jde o povinnost konzultovat ECB ke všem návrhům aktů Společenství v oblasti její působnosti. Podle názoru Soudního dvora je smyslem této povinnosti „především zajistit, aby zákonodárny orgán přijal akt až po vyjádření orgánu, který je vzhledem ke svým zvláštním funkcím, jež v rámci Společenství v příslušné oblasti vykonává, a vzhledem k vysokému stupni odborných znalostí a zkušeností, kterými disponuje, zvláště předurčen k tomu, aby se významnou měrou podílel na zamýšleném legislativním procesu“.

Konzultační povinnost mají kromě orgánů Společenství všechny členské státy EU s výjimkou Spojeného království. Podrobnosti postupu při konzultacích s ECB jsou upraveny v **rozhodnutí Rady 98/415/ES**. I když žádost o stanovisko ECB běžně podává ministr členského státu, konzultovat ECB může široký okruh vnitrostátních orgánů (např. parlamenty a jiné orgány s normotvornou pravomocí). Orgánem žádajícím o konzultaci nemusí být nutně orgán, který připravuje návrh právního předpisu (nebo který tento právní předpis přijímá).

Konzultační povinnost se vztahuje pouze na ty předpisy členských států, které budou právně závazné a všeobecně použitelné v dotčeném státě. Tato povinnost se nevztahuje jen na právní předpisy, které má přijmout parlament, ale stejně tak není třeba ECB konzultovat k sekundárním právním předpisům, kterými se provádějí primární právní předpisy, pokud se účinky těchto sekundárních předpisů od účinků primárních právních předpisů neliší. Členské státy obvykle nekonzultují ECB k transpozici směrnic Společenství, ačkoli v některých případech ECB vyzývá členské státy, aby tak učinily, pokud jde o směrnice, které mají zvláštní význam pro ESCB a v jejichž případě je harmonizace zvláště důležitá. ECB by měla být opětovně konzultována, dojde-li k podstatným změnám v návrhu právních předpisů, ohledně nichž již ECB byla o stanovisko požádána. Záležitosti spadající do oblasti působnosti ECB zahrnují základní

⁴⁸ Věc C-11/00 Komise ES vs. ECB, Sb. rozh. 2003, I-7147, zejména odstavce 110 a 111 rozsudku. Soudní dvůr v této věci vyhověl žalobě Komise a zrušil rozhodnutí ECB/1999/5 ze dne 7. října 1999 o předcházení podvodům. Tento rozsudek je důležitý tím, že objasňuje poradní úlohu ECB, jelikož na žádost ECB Soudní dvůr poprvé přezkoumal cíle čl. 105 odst. 4 Smlouvy.

úkoly ESCB podle Smlouvy, zejména ty, které jsou uvedeny v čl. 105 odst. 2 Smlouvy. Rozhodnutí Rady 98/415/ES obsahuje demonstrativní výčet kategorií záležitostí, ke kterým ECB musí být konzultována.

V posledních letech byla ECB konzultována členskými státy především v těchto záležitostech⁴⁹:

- ✓ **Měnové záležitosti a platební prostředky** (elektronický obchod, eurobankovky a mince, zavedení a ochrana eura)
- ✓ **Národní centrální banky** (účetnictví, výkaznictví a audit, členové rad, statuty NCB, úkoly ESCB, nezávislost, minimální rezervy, měnová politika, účast v mezinárodních měnových institucích, cenová stabilita, obezřetnostní dohled, devizové rezervy)
- ✓ **Shromažďování, sestavování a šíření statistických údajů v oblastech měny, financí, bankovníctví, platebních systémů a platební bilance** (statistika platební bilance, všeobecná, měnová a bankovní statistika, zpravodajské povinnosti, statistické funkce národních centrálních bank)
- ✓ **Platební a zúčtovací systémy** (zajištění, započtení (netting), repo operace, úpadková řízení, zástavní práva k cenným papírům, systémy vypořádání obchodů s cennými papíry, TARGET)
- ✓ **Pravidla pro finanční instituce, pokud významně ovlivňují stabilitu finančních institucí a trhů** (úvěrové instituce, finanční zprostředkovatelé, dohody o finančním zajištění, praní peněz a financování terorismu, zásada volného pohybu kapitálu, stabilita finančních trhů, burzy cenných papírů, dohled nad úvěrovými a finančními institucemi)
- ✓ **Nástroje měnové politiky a nástroje měnové politiky nezúčastněných členských států**

5.2.2 Procesní otázky konzultační povinnosti vnitrostátních orgánů

ECB musí být konzultována ve vhodné fázi legislativního procesu, tj. v době, která ECB umožňuje přijmout stanovisko ve všech požadovaných jazykových verzích a která umožňuje orgánu, jenž připravuje návrh právního předpisu, přihlídnout ke stanovisku ECB dříve, než o věci sám rozhodne. Vnitrostátní orgány mohou stanovit

⁴⁹ členění převzato z výčtu záležitostí demonstrativně uvedených v rozhodnutí Rady 98/415/ES a z Příručky ke konzultacím vnitrostátních orgánů s ECB k návrhům právních předpisů, <http://www.ecb.eu/pub/pub/legal/html/index.en.html>

ECB k vydání stanoviska lhůtu, přičemž minimální lhůta je jeden měsíc. Lhůtu kratší než jeden měsíc lze stanovit pouze v případech výjimečné naléhavosti; v takových případech musí být naléhavost odůvodněna.

Po dobu, kdy konzultace probíhá, se proces přijímání právního předpisu přerušuje, ačkoli určité kroky lze v rámci vnitrostátního legislativního procesu přesto učinit. Po uplynutí lhůty se toto přerušení ukončí, avšak příslušné orgány by měly stanovisko ECB přesto zohlednit za předpokladu, že jej obdrží předtím, než dojde ke konečnému přijetí právního předpisu. V každém případě by měl orgán, který ECB konzultuje, dát stanovisko ECB na vědomí orgánu, který tento předpis přijímá, jednání se o jiný orgán.

Konzultační řízení je cenným prostředkem pro výměnu informací a odborných znalostí a zkušeností, je také zdrojem informací o vývoji legislativy v členských státech. Výsledkem konzultačního řízení je především vydání **stanoviska ECB**, která sice nejsou závazná, ale mají důležitou funkci v oblasti harmonizace právních řádů v oblasti působnosti ECB a v neposlední řadě vedou ke zkvalitnění vnitrostátních právních předpisů. Nezávaznost stanovisek znamená, že vnitrostátní zákonodárné orgány nejsou povinny se jimi řídit. Nicméně by měly být vnitrostátní předpisy přijímány až po náležitém zvážení stanoviska ECB.

Stanoviska ECB k návrhům právních předpisů se obvykle zveřejňují na internetových stránkách ECB bezprostředně poté, co byla přijata a zaslána orgánu, který ECB konzultoval, což přispívá k lepší vnější komunikaci ECB s veřejností a trhy a transparentnosti. Pokud existují zvláštní důvody k odkladu, stanovisko se zveřejní později, nejdéle však šest měsíců po jeho přijetí.

5.3 Právní akty

Právní akty jsou stanoveny v čl. 34 Statutu a čl. 110 Smlouvy ES a představují hlavní právní instrumentarium, pomocí něhož ECB plní úkoly ESCB. Veškerá opatření přijatá ECB, která působí právní následky, jsou přezkoumatelná Evropským soudním dvorem a podléhají jeho interpretaci. V Eurosystemu platí vázanost ECB vlastními právními akty.

5.3.1 Nařízení ECB

ECB může v taxativně stanovených případech a v nezbytném rozsahu vydávat nařízení. Nařízení mají obecnou působnost a jsou **závazná** v celém rozsahu a **přímo použitelná** ve všech členských státech bez nutnosti implementace do národních právních řádů.

Tak například v nařízení ECB (ES) č. 1745/2003 ze dne 12. září 2003 o uplatňování minimálních rezerv (ECB/2003/9) je přímo stanovena pro určité kategorie subjektů povinnost tvorby povinných minimálních rezerv. Spolu s povinností držení povinných minimálních rezerv je zde konkrétně určen způsob jeho výpočtu (základ, sazby, udržovací období) včetně úročení a všechna tato ustanovení jsou koncipována tak, aby mohla být přímo použitelná.

Nařízení se stávají součástí právního řádu členských států ihned po svém schválení a pokud jsou v rozporu se zákony členského státu, mají před nimi přednost. Nařízení jsou tedy nástrojem právní unifikace a EU je užívá tam, kde je třeba společným rozhodnutím dosáhnout jednoty v obsahu i formě zákona.

Stejně jako nařízení vydaná klasickým normotvorným procesem Společenství, musí být nařízení ECB odůvodněny. Dále musí být publikovány v Úředním věstníku EU ve všech oficiálních jazycích Společenství. Není-li stanoveno jinak, vstoupí nařízení v platnost dvacátého dne po vyhlášení

Nařízení ECB přijímá Rada guvernérů a podepisuje je jejím jménem prezident. Rada guvernérů může rozhodnout o delegaci pravomoci přijmout nařízení ECB na Výkonnou radu ECB, ale pokud tak rozhodne, musí upřesnit meze a rozsah pravomocí takto delegovaných.

Dá se říci, že nařízení není nejběžnějším nástrojem právního instrumentaria ECB v oblasti měnové politiky, je spíše formou výjimečnou, používanou jen tam, kde je nutná unifikace na komunitární úrovni. Mezi nařízení týkající se měnové politiky můžeme zahrnout kromě výše zmiňovaného nařízení o uplatňování minimálních rezerv:

- ✓ Nařízení ECB (ES) č. 2548/2000 ze dne 2. listopadu 2000 o přechodných ustanoveních k uplatňování minimálních rezerv Evropskou centrální bankou po zavedení eura v Řecku (ECB/2000/11)
- ✓ Nařízení ECB (ES) č. 2157/1999 ze dne 23. září 1999 o pravomoci ECB uvalovat sankce (ECB/1999/4) a Nařízení ECB (ES) č. 985/2001 ze dne 10. května 2001,

kterým se mění nařízení ECB/1999/4 o pravomoci ECB uvalovat sankce (ECB/2001/4)

5.3.2 Rozhodnutí ECB

Rozhodnutí jsou závazná v celém rozsahu pro ty, jimž jsou určena, a jsou účinná po oznámení. Jedná se zpravidla o individuální právní akt zavazující pouze ty (konkrétní) subjekty, jimž je adresováno. Rozhodnutí mohou být adresována nejen členským státům, ale všem právnickým a fyzickým osobám a musí být odůvodněna. ECB může rozhodnout o publikaci svých rozhodnutí v Úředním věstníku a v tomto případě jsou zveřejněny ve všech oficiálních jazycích. Rozhodnutí jsou přijímána Radou guvernérů nebo Výkonnou radou ECB v příslušných oblastech jejich působnosti.

5.3.3 Doporučení a stanoviska ECB

Doporučení a stanoviska ECB jsou nástroji právního řádu ES. Nejsou právně závazná, neukládají nikomu právní povinnost a pouze doporučují postup nebo chování v dané záležitosti. Představují jakési vodítko pro výklad závazných komunitárních aktů. Jsou přijímány Radou guvernérů nebo Výkonnou radou ECB a mohou být vyhlášeny v Úředním věstníku EU ve všech oficiálních jazycích Společenství.

Jak již bylo výše zmíněno, existují dva typy doporučení ECB. Doporučení ECB může být nástrojem zákonodárné iniciativy na komunitární úrovni, vedoucí k přijetí prováděcích právních předpisů (complementary legislation, droit dérivé). V druhém tradičním významu je doporučení nezávazným podnětem ze strany ECB k postupu v určité záležitosti. Stanoviska příslušným orgánům nebo subjektům Společenství či vnitrostátním orgánům ECB vydává v záležitostech spadajících do oblastí její působnosti. Příkladem mohou být stanoviska ECB přijata v roce 2005 ve vztahu k *České republice* a na její žádost:

- ✓ Stanovisko k reorganizaci dozoru nad finančním trhem a dohledu nad platebními a vypořádacími systémy (CON/2005/24)
- ✓ Stanovisko k modernizaci právní úpravy úpadku prostřednictvím zavedení nových způsobů řešení úpadku a posílení práv věřitelů (CON/2005/36)
- ✓ Stanovisko k pozměňovacím návrhům na úplnou integraci dozoru nad finančním trhem v rámci České národní banky, která bude jediným orgánem dohledu (CON/2005/39)

Příkladem stanovisek v oblasti *měnové politiky* mohou být četná stanoviska předkládaná jednotlivým státům k povinnostem v oblasti minimálních rezerv a další níže uvedené:

- ✓ Stanovisko k nařízení Rady, kterým se zřizuje systém střednědobé finanční pomoci platebním bilancím členských států (CON/2001/8) Úř. věst. C 151, 22. 5. 2001
- ✓ Stanovisko ke složení Hospodářského a finančního výboru (CON/1998/53) Úřední věstník C 77, 20. 3. 1999
- ✓ Stanovisko k operacím Banque de France na peněžním trhu (CON/1998/29) Francie, 10. 6. 1998
- ✓ Stanovisko k provádění pravidel o převodu vlastnického práva k finančním nástrojům (CON/2005/40) Francie

5.4 Jiné právní nástroje

Normotvorné pravomoci ECB nejsou omezeny jen na výše zmiňované právní akty. ECB může přijmout i takové právní nástroje, které jsou významné z hlediska vnitřní závaznosti. Jsou to jakési vnitřní předpisy, které slouží k uspořádání poměrů uvnitř Eurosystemu bez toho, aniž by měly přímý právní účinek vůči třetím stranám. Každá národní centrální banka, která se účastní eurosystemu, si zachovává svoji právní subjektivitu a je samostatnou právnickou osobou. ECB musí mít tedy k dispozici vnitřní právní nástroje, které Eurosystemu umožní jednat jako jeden navenek jednotný celek s úmyslem dosáhnout společného cíle daného Smlouvou ES. Článek 14 odst. 3 Statutu stanoví, že národní centrální banky jsou nedílnou součástí ESCB a jednají v souladu s **obecnými zásadami** (guidelines) a **pokyny** (instructions) ECB.

Obecné zásady a pokyny ECB jsou zvláštními právně závaznými nástroji. Z formálního hlediska jsou právními nástroji vydávanými dovnitř organizační struktury Eurosystemu, v souladu s rozdělením pravomocí, za účelem zajistit řádný výkon úkolů jemu svěřených. Obecné zásady a pokyny ECB se stávají součástí komunitárního práva a jako takové mají - v souladu se „zásadou aplikační přednosti“ - přednost před národními právními předpisy. Dohled nad řádným výkonem obecných zásad a pokynů ECB je svěřen Radě guvernérů i Výkonnému výboru ECB. Rada guvernérů může své normotvorné pravomoci přenést na Výkonnou radu za účelem provedení svých nařízení

a obecných zásad⁵⁰. Dané nařízení nebo obecné zásady blíže určují opatření, která mají být provedena, jakož i meze a rozsah přenesených pravomocí.

Formální požadavky pro přijetí obecných zásad a pokynů ECB nejsou specifikovány přímo ve Smlouvě ES nebo ve Statutu, ale spíše jsou nastíněny v Jednácím řádu ECB v čl. 17 odst. 2: „Obecné zásady ECB přijímá Rada guvernérů, následně jsou oznamovány v jednom z úředních jazyků ES a za Radu guvernérů je podepisuje prezident. Obecné zásady obsahují odůvodnění. Oznámení národním centrálním bankám lze poslat faxem, elektronickou poštou nebo telexem, anebo v tištěné podobě. Všechny obecné zásady ECB, jež mají být úředně zveřejněny se překládají do úředních jazyků ES.“ Vzhledem k povaze obecných zásad a pokynů jako právních aktů pouze s vnitřním právním účinkem, komunitární právo nestanoví povinnost je vyhlásit. Přesto tak ECB činí v případech těch obecných zásad, které se mohou týkat tržních subjektů nebo široké veřejnosti, což přispívá k transparentnosti aktivit Eurosystemu.

5.4.1 Obecné zásady

Obecné zásady jsou jedním z nejdůležitějších právních nástrojů k zajištění společné měnové politiky, jak to pregnantně vyjadřuje čl. 12 odst. 1 Statutu: Rada guvernérů⁵¹ přijímá obecné zásady a činí rozhodnutí nezbytná pro zajištění plnění úkolů svěřených ESCB Smlouvou ES a Statutem ESCB, které jsou stanoveny především v čl. 3 Statutu⁵². *Rada guvernérů určuje měnovou politiku* Společenství a popřípadě přijímá rozhodnutí týkající se střednědobých měnových cílů, klíčových úrokových sazeb a vytváření měnových rezerv ESCB, přičemž přijme obecné zásady nezbytné k jejich provedení.

Výkonná rada provádí měnovou politiku v souladu s obecnými zásadami a rozhodnutími Rady guvernérů. V tomto směru dává Výkonná rada nezbytné pokyny národním centrálním bankám. Národní centrální banky jsou nedílnou součástí ESCB a jednají v souladu s obecnými zásadami a pokyny ECB. Jak již bylo stanoveno v kapitole

⁵⁰ Čl. 12 odst. 2 Statutu ESCB, čl. 17 odst. 3 Jednacího řádu ECB

⁵¹ Čl. 12 odst. 1 Statutu ESCB

⁵² Základní úkoly ESCB:

- ✓ vymezení a provádění měnové politiky Společenství
- ✓ provádění devizových operací
- ✓ držení a správa oficiálních devizových rezerv členských států
- ✓ podpora plynulého fungování platebních systémů.

3.2 , nesou národní centrální banky odpovědnost za praktickou realizaci měnové politiky na území svých států.

Obecné zásady jsou právními nástroji, jejichž prostřednictvím mají být definována a prováděna politika Eurosystemu. Jsou adresovány pouze národním centrálním bankám , nezavazují ani nepostihují zákonná práva třetích osob. Obsahují obecný rámec a hlavní pravidla, které jsou dále provedeny národními centrálními bankami. Obecné zásady nejsou prostředkem k unifikaci právních předpisů, jak je tomu u nařízení, ale berou v úvahu odlišnosti kapitálových trhů a právních řádů jednotlivých členských států Eurozóny. Byly koncipovány tak, aby co nejvíce umožnily decentralizovaný výkon měnové politiky, který plně uznává požadavky jednotné měnové politiky Eurozóny. V důsledku toho je měnová politika uskutečňována prostřednictvím dohod mezi národními centrálními bankami a protistranami nebo správními a právními akty, vydávanými centrálními bankami.

Obecné zásady se široce používají ve většině oblastí působnosti ECB; kromě měnové politiky, v oblasti statistiky (účetní závěrky, měnová a bankovní statistika, vnější transakce a pozice), platebních a vypořádacích systémů (TARGET) a emise eurobankovek. Jako příklad jsou níže uvedeny obecné zásady o nástrojích a postupech měnové politiky Eurosystemu a další významné obecné zásady:

- ✓ Obecné zásady ECB ze dne 31. srpna 2000 o *nástrojích a postupech měnové politiky Eurosystemu* (ECB/2000/7), Úř. věst. L 310, 11. 12. 2000, a pozměňující obecné zásady:
 - ECB/2002/2
 - ECB/2003/16
 - ECB/2005/2
 - ECB/2005/17
- ✓ Obecné zásady Evropské centrální banky ze dne 30. prosince 2005 o transevropském expresním automatizovaném systému zúčtování plateb v reálném čase (TARGET), ECB/2005/16, Úř. věst. L 18, 23. 1. 2006
- ✓ Obecné zásady ECB ze dne 3. února 2000 o správě devizových rezerv ECB národními centrálními bankami a o právních podkladech pro operace s devizovými rezervami ECB (ECB/2000/1) Úř. věst. L 207, 17. 8. 2000, a pozměňující obecné zásady

5.4.2 Pokyny ECB

Pokyny vydává Výkonná rada národním centrálním bankám. Pokyny jsou určeny k provedení obecných zásad a rozhodnutí vydaných Radou guvernérů. Obsahují přesné a detailní instrukce pro národní centrální banky Eurosystemu.

I když mohou být považovány za nástroje s nižším hierarchickým postavením než předchozí právní akty, pokyny ECB jsou pro národní centrální banky závazné a představují významnou část právního rámce ECB.

5.4.3 Interní rozhodnutí

Kromě obecných zásad a pokynů má ECB pravomoc přijmout vnitřní rozhodnutí, které mají normativní hodnotu směrem dovnitř systému a které se týkají organizačních otázek či vnitřní správy. Vnitřní rozhodnutí nemají konkrétní adresáty, jimž by byly určeny, ale jsou obecně závazné v Eurosystemu. Některá interní rozhodnutí byla vyhlášena, např.:

Měnové politiky se týká následující rozhodnutí:

- ✓ Rozhodnutí ECB ze dne 7. listopadu 2003 o správě přijatých a poskytnutých úvěrů sjednaných Evropským společenstvím v rámci systému střednědobé finanční pomoci (ECB/2003/14)

Z jiných oblastí lze uvést tato rozhodnutí:

- ✓ Rozhodnutí ECB ze dne 6. prosince 2001 o vydávání eurobankovek (ECB/2001/15), Úř. věst. L 337, 20. 12. 2001, a další rozhodnutí, kterými se toto rozhodnutí mění - (ECB/2003/23) a (ECB/2004/9)
- ✓ Rozhodnutí ECB ze dne 20. března 2003 o nominálních hodnotách, specifikacích, reprodukci, výměně a stahování eurobankovek (ECB/2003/4) Úř. věst. L 78, 25. 3. 2003
- ✓ Rozhodnutí ECB ze dne 28. listopadu 2003 o schválení objemu emise mincí v roce 2004 (ECB/2003/15), Úř. věst. L 324, 11. 12. 2003 a obdobná rozhodnutí z dalších let.

5.5 Další pravomoci ECB

5.5.1 Soudní kontrola ECB

ECB disponuje širokou normotvornou a rozhodovací pravomocí, jakož i pravomocí udělovat sankce, jak bylo uvedeno výše. Proto je v článku 35 Statutu ESCB zakotveno, že jednání nebo opomenutí ECB podléhají přezkoumání nebo výkladu Soudního dvora v případech a za podmínek stanovených Smlouvou o ES.

Jak již bylo nastíněno v kapitole pojednávající o nezávislosti ECB, výkon pravomoci ECB je pod kontrolou ESD podobně jako právní jednání jiných orgánů Společenství. Může tedy být proti ní uplatněna **žaloba o neplatnost aktu ECB** podle čl. 230 SES, která však kvůli nedotknutelnosti postulátu nezávislosti ECB – nesmí vést k přezkoumání měnově-politického obsahu předmětného aktu, nýbrž může směřovat jen k otázkám jeho kompetenčního základu a legislativně (administrativně) procesních podmínek jeho přijetí. ECB se také může dovolávat ochrany svého postavení proti aktům Rady EU, Komise a EP.

Také každá fyzická nebo právnická osoba mohou za stejných podmínek podat žalobu proti rozhodnutím ECB, která jsou určena jim nebo jiným osobám, pokud se jich bezprostředně a osobně dotýkají.

Žaloby na neplatnost musí být podány ve lhůtě dvou měsíců ode dne vyhlášení aktu, nebo ode dne, kdy se o nich navrhovatel dozvěděl.

Jsou připuštěny i **žaloby na nečinnost ECB** podle čl. 232 SES.

Od účinnosti smlouvy z Nice má Evropský soudní dvůr pravomoc rozhodovat o **předběžných otázkách** týkajících se platnosti a výkladu aktů orgánů ECB a soudy členských států se mohou (popř. musejí) na něj (popř. SPS) obracet podle čl. 234 SES a v řízení o **námítce neaplikovatelnosti nařízení ECB** podle čl. 241 SES.

Spory mezi ECB na straně jedné a jejími věřiteli, dlužníky či jakoukoli jinou osobou na straně druhé rozhodují příslušné národní soudy, není-li dána pravomoc ESD.

ECB rovněž podléhá odpovědnosti ve smyslu čl. 288 SES. Odpovědnost národních centrálních bank se řídí příslušným vnitrostátním právem.

Spory ze soukromoprávních nebo veřejnoprávních smluv uzavřených ECB, které obsahují příslušnou rozhodčí doložku, rozhoduje ESD, v ostatních případech pak národní soudy, popř. jiné jurisdikce.

Rozhodnutí ECB o předložení věci ESD přijímá Rada guvernérů.

Při vynucování povinností národních centrálních bank má ECB postavení Komise vůči členským státům EU. Soudní dvůr má pravomoc ve sporech týkajících se závazků, které mají podle statutu ESCB plnit národní centrální banky. Usoudí-li ECB, že některá NCB nesplnila povinnost vyplývající ze statutu, poskytne dotyčné NCB příležitost předložit své připomínky a poté vydá ve věci odůvodněné stanovisko. Nevyhoví-li dotyčná NCB tomuto stanovisku ve lhůtě stanovené ECB, může ECB předložit věc Soudnímu dvoru

5.5.2 Peněžité pokuty či penále

Článek 34 statutu ESCB stanoví, že je ECB oprávněna ukládat podnikům peněžité pokuty nebo penále za neplnění povinností vyplývajících z jejích nařízení a rozhodnutí a to v mezích a za podmínek stanovených Radou postupem dle článku 42 Statutu ESCB. Podrobnosti ukládání pokut či penále jsou upraveny v **nařízení Rady č. 2532/98** z 23.11.1998 a v **nařízení č. ECB 2157/99** z 23.9.1999, úřední věstník L 1999, 264, 21.

Podnikem se zde rozumí fyzická nebo právnická osoba soukromého či veřejného práva v členském státě s výjimkou veřejnoprávních osob při výkonu svých veřejných pravomocí, na které se vztahují povinnosti vyplývající z nařízení a rozhodnutí ECB, a to včetně poboček a stálých provozoven v členském státě. Protiprávní jednání je koncipováno široce jako nedodržení povinnosti vyplývajících z nařízení nebo rozhodnutí ECB.

Nařízení Rady stanoví horní meze peněžitých sankcí podnikům přičemž ECB přihlédne k okolnostem případu a řídí se zásadou proporcionality. Řízení o sankcích zahajuje Výkonná rada ECB z vlastní iniciativy nebo na základě žádosti nebo přímo národní centrální banka. Výkonná rada přijímá odůvodněná rozhodnutí o tom, zda se podnik dopustit protiprávního jednání, a případně stanoví sankce, které mají být uvaleny. Dotčený podnik má právo požádat Radu guvernérů o přezkoumání rozhodnutí. Podnik má také právo na soudní přezkoumání rozhodnutí.

Nařízení č. ECB 2157/99 dále upřesňuje procesní aspekty řízení o sankcích a upravuje např. výkon rozhodnutí, možnosti použití zjednodušeného řízení o sankcích a zvláštní řízení při nedodržení povinnosti minimálních rezerv.

Závěr

Během svého poválečného vývoje dosáhla integrace evropských států nebyvalé aktivity nejen na poli ekonomickém, ale i v oblasti měnové či politické. Základem pro budoucí Hospodářskou a měnovou unii se stal bezesporu Brettonwoodský měnový systém, kterým se řídil svět téměř 30 let, a 3 instituce z něj vzešlé- IMF, IBRD a GATT. Evropa se však rozhodla nasadit integraci vlastní směr i tempo, evropská integrace v měnové oblasti byla tedy determinována nejen z vnějšku, ale zejména zevnitř, kdy působením vůdčích osobností finančního i politického spektra docházelo k formování koncepcí budoucí měnové unie až k podobě HMU, jak ji známe dnes.

Dvanáct členských států EU se zcela vzdalo svých národních měn i autonomie na poli měnové politiky ve prospěch jednotné měny a jednotné měnové politiky, která je určována Evropskou centrální bankou jakožto vrcholnou, nezávislou institucí a centrální autoritou společné měnové politiky.

Institucionální rámec ECB vychází z primárního práva ES – zejména ze Smlouvy o založení ES a Dodatkového protokolu o statutu ESCB a ECB, ve kterých jsou detailně popsány vnitřní orgány, funkce, cíle, vztahy ECB k národním centrálním bankám a zejména pravomoci v oblasti jednotné měnové politiky i pravomoci vydávat právní akty k jejímu provádění.

Neodmyslitelným atributem ECB při naplňování hlavního cíle měnové politiky – udržení cenové stability Eurozóny - je její institucionální, finanční, politická a funkční nezávislost, bez nich by ECB nebyla schopna provádět a nést zodpovědnost za měnovou politiku. Díky těmto aspektům se stala ECB jednou z nejvíce autonomních institucí v EU. Její rozhodnutí nejsou ovlivňována žádnými politickými pokyny a hlavním „lobby“ na změnu měnové politiky Eurozóny se tak stávají inflační tlaky.

K udržení cenové stability ECB vychází z hospodářské (střednědobé analýzy dynamiky hospodářského vývoje) a měnové (dlouhodobé) analýzy, přičemž jako prvky operačního rámce zvolila operace na volném trhu, stálé facility a minimální rezervy. Hlavním měnovým nástrojem ECB jsou operace na volném trhu, které jsou prováděny formou reverzních transakcí – tzn. dohod o zpětném odkupu pohledávek či obchodovatelných cenných papírů či prováděním úvěrových operací. Tyto operace se provádějí decentralizovaně, koordinaci zajišťuje ECB, která může nástroje, podmínky či kritéria měnové politiky kdykoli měnit, a samotný výkon zajišťují jednotlivé NCB.

Normotvorná pravomoc ECB odráží zvláštní statut ESCB a Eurosystemu uvnitř institucionálního rámce Společenství. Tím že ECB náleží pravomoc přijímat *standardní právní akty* ES nařízení, rozhodnutí, stanoviska a doporučení, se z ní stal další „zákonodárce“ Společenství.

Tyto pravomoci však nepostačují k efektivnímu a funkčnímu systému. Bylo nutné je doplnit *netradičními právními nástroji*, které by byly prakticky schopny provádět měnovou politiku jak na komunitární úrovni, tak na úrovni členských států. Vzhledem k pravomoci přijímat obecné zásady a pokyny má ECB k dispozici nezbytné právní nástroje k udržování funkčnosti systému. Na rozdíl od tradičních právních nástrojů, jako nařízení, rozhodnutí, stanoviska a doporučení, jsou obecné zásady a pokyny právními nástroji nově vytvořenými tak, aby odpovídaly zvláštnostem Eurosystemu. Zejména obecné zásady hrají významnou roli při provádění společné měnové politiky Eurozóny neboť obsahují obecný rámec a pravidla závazná pro národní centrální banky, která jimi mají být dále prováděna, čímž dochází k decentralizaci výkonu měnové politiky.

Zároveň normotvorná pravomoc svěřená ECB posiluje její nezávislost a nezávislost celého systému ESCB. ESC je si vědoma faktu, že přiznání těchto významných legislativních a rozhodovacích pravomocí neznamena pouze vysokou autoritu ECB jako instituce, ale také a to hlavně maximální zodpovědnost za měnovou politiku a za další jí svěřené oblasti působnosti.

Příloha

Seznam literatury

- Blahož, J./Klíma, K./Skála, J.;** Ústavní právo Evropské unie; Dobrá Voda 2003; Aleš Čeněk; ISBN 80-86473-48-1
- Brůžek, Antonín;** Evropská měnová integrace; Praha 1999; VŠE Praha; ISBN 80 - 7079 - 151 - 9
- Cihelková, Eva/ Jakš, Jaroslav;** Evropská integrace - Evropská Unie; Praha 2004; VŠE Praha; ISBN 80 - 245 - 0854 - 0
- Fiala, Petr/Pitrová, Markéta;** Evropská Unie; Brno 2003; CDK; ISBN 80-7325-015-2
- Kubišta, Václav a kol.;** Mezinárodní ekonomické vztahy; Praha 1999; HZ Editio; ISBN 8086009 - 29 - 7; 193 - 198
- Loužek, Marek;** Měnová politika a příchod eura; Praha 2002; PB tisk Příbram; ISBN 80-86547-08-6
- Sipko, Juraj;** Európska menová únia a euro; Bratislava 1999; Elita; ISBN 80-8044-061-1
- Tichý, Luboš;** Dokumenty ke studiu evropského práva ; Praha 2002; Linde; ISBN 80-7201-337-8
- Tichý/Arnold/Svoboda/Zemánek/Král;** Evropské právo 2. vydání; Praha 2004; C. H. Beck; ISBN 80-7179-449-X
- Tomášek, Michal;** Evropské měnové právo; Praha 2004; C. H. Beck; ISBN 80-7179-860-6
- Tomášek, Michal;** Právní základy evropské měnové unie; Praha 1999; Bankovní institut; ISBN 80-902243-3-4

Publikace ECB

ECB - history, role, functions 2004 (en);

<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/ecbhistoryrolefunctions2004en.pdf>

Legal aspects of the ESCB (en), PAOLO ZAMBONI GARAVELLI;

<http://www.ecb.eu/pub/pub/legal/html/index.en.html>

Les instruments juridiques de la Banque centrale européenne (fr), Bulletin mensuel de la BCE. novembre 1999, p. 53-59; <http://www.ena.lu/mce.cfm>

Makroekonomické projekce pro eurozónu 2005

Monetary policy 2004; <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/monetarypolicy2004en.pdf>

Proč je pro vás důležitá stabilita cen?;

http://www.ecb.int/home/pdf/students/booklet_cs.pdf

Provádění měnové politiky v eurozóně

Příručka ke konzultacím vnitrostátních orgánů s ECB k návrhům právních předpisů;

<http://www.ecb.eu/pub/pub/legal/html/index.en.html>

Statistika stručný přehled, srpen 2005

Výroční zpráva ECB 2004

Výroční zpráva ECB 2005

Časopisy

- Machala, Karel;** Měnová politika a reformy po vstupu do EU; 2004/4; Bankovníctví; 8
Marek, David; ECB vykročila, kam půjde?; 2005/48; Bankovníctví; 1
Marek, David; Načasování zapojení do ERM II; 2004/4; Bankovníctví; 11.X
Pavlásková, Gabriela; Vývoj EMU; 2003/2; The Finance Magazine; 53
Tomášek, Michal; Nové aspekty ochrany eura proti padělání; 2004/4; Bankovníctví; 30-31
Tomášek, Michal; Ochrana finančních zájmů ES; 2005/1; Trestněprávní revue
Zahradník, Petr; Měnová politika ECB: funkce, cíle a rizika; 1999/10; Finance a úvěr č. 10; 587-601

Institucionální právní předpisy

Jednací řád Evropské centrální banky (ECB/2004/2)

Jednací řád Generální rady (ECB/2004/12)

Jednací řád Výkonné rady ECB (ECB/1999/7)

Nařízení č. ECB 2157/99 z 23.9.1999, úř. Věstník L 1999, 264, 21; k ukládání pokut nebo penále

Nařízení Rady č. 2532/98 z 23.11.1998 ; k ukládání pokut nebo penále

Protokol o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky (Statut ESCB)

Rozhodnutí Rady 98/415/ES; k postupu při konzultacích s ECB

Smlouva o založení Evropských společenství (Smlouva ES)

www stránky

http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&c-id=40560&h_kat_id=5065&id=5100&kap_id=110805

www.ecb.int

<http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html> (etapy EMU)

<http://www.penize.cz/info/eu/zi/texty.asp?NewsID=2867> (pojem HMU)

http://europa.eu.int/abc/12lessons/index7_cs.htm

http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo060305analyza_205.xls (teritoriální struktura obchodu ČR)

<http://www.ecb.int/ecb/orga/independence/html/index.cs.html> (nezávislost ECB)

http://www.financeuver.org/pdf_cze/1999fau/199910pz.pdf (Zahradník, Finance a úvěr)

<http://www.ecb.int/pub/pdf/infobr/ecbbrfr.pdf>

<http://www.ceed.cz/bankovnictvi/> (měnová politika obecně)

<http://www.ena.lu/mce.cfm> (Legal instruments of the European Central Bank)

<http://www.ena.lu/mce.cfm> (Les instruments juridiques de la Banque centrale européenne)

<http://eur-lex.europa.eu/> (právní předpisy ES)

http://curia.europa.eu/cs/content/juris/index_form.htm (judikáty ESD)

seznam zkratek

ECB	Evropská centrální banka
ECU	Evropská měnová jednotka (European Currency Unit)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EMI	Evropský měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
EMU	Evropská měnová unie
ERM	Mechanismus směnných kursů (Exchange Rate Mechanism)
ES	Evropské společenství
ESCB	Evropský systém centrálních bank
ESD	Evropský soudní dvůr
EU	Evropská unie
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade)
HDP	Hrubý domácí produkt
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen (Harmonised Index of Consumer prices)
HMU	Hospodářská a měnová unie
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development)
IMF	Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund)
NCB	Národní centrální banka
OLAF	Office européen de la lutte antifraud
SES	Smlouva o založení Evropských společenství
SPS	Soud prvního stupně
statut ESCB	Protokol o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)